

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce na téma:

RWE, jako příklad přirozeného monopolu

Vypracovala: Tereza Kučerová

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "RWE, jako příklad přirozeného monopolu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne : _____

Podpis: _____

Poděkování

Velmi touto cestou děkuji Doc. PhDr. Ing. Karlu Šrédlovi, CSc. za odbornou pomoc při zpracování práce, za jeho ochotu a laskavé jednání.

RWE, jako příklad přirozeného monopolu

RWE, as an example of natural monopoly

Souhrn

RWE svým vstupem na český trh v roce 2002, kdy odkoupila plynárenskou společnost Transgas a. s. a podíly v osmi dalších distribučních společnostech, český trh s plynem zcela ovládla. Touto fúzí podniků ovládla zejména dodávky plynu do České republiky a získala téměř monopolní postavení na trhu. Ostatní plynárenské společnosti, které existují a vznikají na českém trhu, od ní zemní plyn odkupují. Jedná se tak o přirozený monopol firmy RWE na dodávky zemního plynu do České republiky. Zároveň ovládá šest z celkem osmi zásobníků plynu na českém území, které dalším firmám pronajímá v době útlumu spotřeby plynu.

RWE je hodnocena jako jedna z nejvlivnějších firem v České republice, což dokazuje nejen její hodnocení sdružením Czech Top 100, kde se každoročně umísťuje na prvních příčkách, ale také její hospodářské výsledky v porovnání s konkurencí.

Hospodaření RWE na českém trhu s plynem do značné míry ovlivnil proces liberalizace, který měl a má za cíl rozvolnit trh s plynem, umožnit vstup dalších konkurentů na trh a umožnit konečným spotřebitelům zvolit si dodavatele plynu.

V této práci se tedy budu věnovat vstupu RWE na český trh, následnému vývoji včetně zmíněného procesu liberalizace a zhodnocení hospodaření RWE na českém trhu pomocí analýzy odvětví, ve které zhodnotím růst, velikost a konkurenci na trhu a její srovnání se společností RWE. V rámci toho také zhodnotím, jaké měla dopady nedávná regulace trhu s energiemi a jaký měla dopad na společnost RWE.

Klíčová slova: monopol, nedokonalá konkurence, regulace, plynárenství, liberalizace, cena, zemní plyn, trh, vývoj.

Summary

Upon the arrival RWE on the Czech market in 2002, when bought gas company Transgas a. s. and interests in other distribution companies, RWE completely dominated the Czech market with natural gas. RWE dominated mainly gas supply to the Czech Republic by this merger and gained almost a monopoly on the market. Other gas companies that arise on the Czech gas market need to buy gas from it. So it makes RWE natural monopoly in the case of natural gas supplies. RWE also controls six of the eight gas storage facility on the Czech territory, that are rented to the other competitors at the time of downturn of gas consumption.

According to Czech Top 100, RWE is rated as one of the most influential companies in the Czech Republic. It is placed annually on the top of the aspirations and in comparison with competitors has the very good results.

RWE management on the Czech gas market was significantly influenced by the process of liberalization which was and is intended to develop competition in the market, to allow entry of other competitors on the market and to empower consumers to choose their gas supplier.

In this diploma thesis, I will deal with RWE entry on the Czech gas market, the subsequent development on the market including the process of liberalization and evaluation of RWE activities on the market through the analysis of the industry in which I will assess the growth, size and competition on the market. Within this framework, I will evaluate affects of the liberalization on the Czech energy market and what was the impact on RWE.

Keywords: monopoly, imperfect competition, regulation, gas industry, liberalization, natural gas, price, trade, development

OBSAH

1. Úvod	12
2. Cíl práce a metodika	14
3. Charakteristika monopolu v ekonomické teorii	15
3.1. Dokonalá konkurence	15
3.2. Nedokonalá konkurence	15
3.2.1. <i>Příčiny vzniku nedokonalé konkurence</i>	16
3.3. Monopol	18
3.3.1. <i>Charakteristické rysy monopolu</i>	19
3.3.2. <i>Optimální výše výstupu a ceny u monopolu</i>	20
3.3.3. <i>Křivka nabídky v podmínkách monopolu</i>	22
3.3.4. <i>Monopolní síla</i>	23
3.3.5. <i>Neefektivnost monopolu</i>	23
3.3.6. <i>Stanovení ceny monopolem</i>	25
3.3.7. <i>Tvorba ceny přírážkou</i>	26
3.3.8. <i>Křivka nabídky v podmínkách monopolu</i>	26
3.3.9. <i>Monopolní zisk</i>	27
3.3.10. <i>Cenová diskriminace</i>	28
3.3.11. <i>Bilaterální monopol a monopson</i>	33
3.3.12. <i>Hlavní příčiny vzniku monopolu</i>	33
3.3.13. <i>Regulace monopolu</i>	35
3.4. Chování firem na nedokonale konkurenčním trhu	36
3.4.1. <i>Funkce očekávané poptávky</i>	37
3.4.2. <i>Funkce očekávaného příjmu firmy</i>	37
4. RWE v České republice	40
4.1. Koncern RWE	40
4.2. Historie plynárenství v České republice	42

4.2.1.	<i>RWE na českém trhu</i>	44
4.2.2.	<i>NET4GAS</i>	45
4.2.3.	<i>Přirozený monopol NET4GAS, s.r.o. na trhu s plynem</i>	46
5.	Trh s plynem v České republice	47
5.1.	Liberalizace trhu s plynem	47
5.1.1.	<i>Regulace trhu s energiemi v EU</i>	47
5.2.	Unbundling	49
5.3.	Reálné změny	50
6.	Analýza odvětví	52
6.1.	Základní charakteristiky odvětví	52
6.2.	Rozsah trhu	52
6.3.	Růst trhu	53
6.4.	Zemní plyn	54
6.4.1.	<i>Průmyslové využití</i>	54
6.4.2.	<i>Zdroj plynu</i>	54
6.5.	Koncentrace firem v odvětví	55
6.6.	Zákazníci	57
6.7.	Stanovení ceny plynu pro koncové odběratele	57
6.7.1.	<i>Změna dodavatele</i>	59
6.7.2.	<i>Převod jednotek</i>	60
6.7.3.	<i>Globální i tuzemské vlivy na cenu plynu</i>	61
6.8.	Analýza konkurence	61
6.8.1.	<i>Postavení RWE na českém trhu</i>	61
6.8.2.	<i>Srovnání RWE s konkurencí na českém trhu s plynem</i>	64
7.	Analýza vývoje	70
7.1.	Vývoj cen plynu v ČR a v Evropě	70
7.2.	Vývoj spotřeby zemního plynu	71
7.3.	Vývoj postavení RWE jako přirozeného monopolu	72

8. Závěr	73
9. Seznam použité literatury	77
10. Přílohy	79
Příloha 1: Přehled institucí	79
Příloha 2: Evropské plynové rozvodné sítě	80
Příloha 3: Vlastnické vztahy v plynárenství	81

1. ÚVOD

Úvodem této práce bych Vám chtěla přiblížit problematiku monopolu, monopolního postavení společnosti na trhu, příčiny jeho vzniku a důsledky existence monopolu na trhu. Zároveň je zde uvedeno srovnání dokonale a nedokonale konkurenčních trhů.

Hlavním cílem této práci je zhodnotit situaci na trhu s plynem a zanalyzovat odvětví plynárenství. Zejména zhodnotit vliv RWE na stav odvětví v České republice, jeho postavení na trhu se zemním plynem, analýzu vývoje ceny a její předpokládaný budoucí vývoj, jakož i predikci postavení společnosti RWE.

Dále je pak pro tuto práci stěžejní zhodnotit proces liberalizace energií, jak pokročil a zda přinesl kýžené výsledky v otázce omezení vlivu tzv. přirozeného monopolu RWE na českém trhu.

Toto téma mne zaujalo proto, že energie jsou nedílnou součástí života každého z nás a touto cestou mám možnost bližšího zkoumání trhu s plynem v České republice. Vždy mne také zajímala problematika monopolů v ekonomické teorii. Monopol v ekonomické realitě nebývá příliš obvyklý, jedná se spíše o výjimky, proto mi případ RWE, jako přirozeného monopolu, připadal zajímavý námět pro zpracování diplomové práce.

V mé práci naleznete ekonomickou teorii na téma monopoly, nedokonalá a dokonalá konkurence, vysvětlení fungování přirozeného monopolu a jeho příčiny a důsledky vzniku. Pro pochopení struktury koncernu RWE v práci uvádím jednoduché schéma a popis jednotlivých společností patřících pod mateřskou RWE.

Po představení koncernu RWE a popisu jejího průniku na český trh se konkrétněji zabývám analýzou odvětví plynárenství. Sleduji zde růst trhu, jeho velikost a případné konkurenty, kteří by mohli postavení firmy RWE na trhu ovlivnit nebo narušit jeho status přirozeného monopolu. Toto monopolní postavení měla ohrozit liberalizace trhu s energiemi, kterou schválil v minulých letech Evropský parlament. RWE založila v reakci na tyto změny novou společnost NET4GAS. Společnost NET4GAS řídí přepravu plynu z Ruského Gaspromu a z Norska. RWE má však stále v této společnosti podstatný vliv, přirozený monopol to tedy příliš neohrozilo.

Mezi důležité části analýzy odvětví patří také vymezení postavení RWE mezi ostatními firmami a její srovnání s konkurencí podle vybraných ukazatelů hospodaření.

Sdružení Czech Top 100 každoročně na základě analýz hospodářských výkazů určuje nejsilnější společnosti v České republice a RWE se již několik let umísťuje na předních příčkách.

V analýze se zaměřuji také na cenu, z čeho se skládá, zda nastala nějaká reálná změna po zavedení regulací na trhu energetiky a způsob, jakým může koncový zákazník cenu ovlivnit.

V poslední části, tedy v analýze vývoje, popisuji na základě zjištěných faktů subjektivní názor na pravděpodobný budoucí vývoj ceny, vývoj spotřeby plynu a vývoj RWE jako přirozeného monopolu na českém trhu.

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem mé práce je zhodnotit postavení RWE jako přirozeného monopolu, zvláště pak zda byl jeho vliv po energetické regulaci, kdy musel vyčlenit zvláště společnost NET4GAS, oslaben. Zhodnotit přínosy regulace energetiky a porovnat RWE s konkurencí na trhu.

Dále se v této práci věnuji analýze odvětví plynárenství v České republice, jeho vývoji v posledních letech a porovnání největších konkurentů RWE a jeho postavení na českém trhu na základě hospodářských ukazatelů .

Práce má také za cíl objasnit vývoj ceny plynu, globální i místní vlivy na její vývoj, i to zda může koncový zákazník nějakým způsobem ovlivnit cenu dodaného plynu a její přibližný vývoj do budoucna, jakož i vývoj spotřebovaného plynu.

V práci jsou uvedeny přehledy cen a spotřeby plynu. Také je zde nastíněn vývoj vlivu a monopolní síly RWE.

Použité metody:

V této práci byly použity **metody deskriptivní**, tedy vybrané pasáže odborných knih pro vysvětlení problematiky monopolu, jeho fungování a vymezení jeho místa na trhu. Byly využity k popisu situace na trhu s plynem a popisu samotné společnosti RWE.

Pomocí **metod historických** je zhodnocen vývoj RWE a jeho postupný příchod na český plynárenský trh.

Analýza a syntéza byly použity k zanalyzování odvětví plynárenství v České republice, růstu trhu a velikosti odvětví.

Komparativní metody byly v této práci použity při srovnání RWE s konkurencí na plynárenském trhu z hlediska jeho vybraných ukazatelů hospodaření.

K vytvoření grafů, tabulek a jejich pochopení byly použity **metody matematické**.

3. CHARAKTERISTIKA MONOPOLU V EKONOMICKÉ TEORII

Abychom si mohli osvětlit problematiku monopolu, měli bychom začít vymezením a rozdílem dokonale a nedokonale konkurenčních trhů a jejich srovnání.

3.1. Dokonalá konkurence

V reálném světě bychom marně hledali příklad dokonalé konkurence. Za příklad by se daly uvést snad jen trhy některých zemědělských plodin, ale i v tomto případě můžeme hovořit o rozdílných technologiích výroby, různých kvalitách a tím i rozdílné ceně konečného zemědělského produktu. Předpokladem dokonalé konkurence jsou rovné podmínky pro všechny její účastníky, tedy volný vstup do odvětví, kde má každý účastník možnost vyrábět jakýkoliv výrobek za předpokladu, že vlastní odpovídající výrobní faktor a všichni účastníci trhu jsou stejnou měrou informováni. Znamenalo by to tedy, že mnoho výrobců na trhu jednoho výrobku vyrábí stejnou homogenní produkci jednoho nerozdílného výrobku.

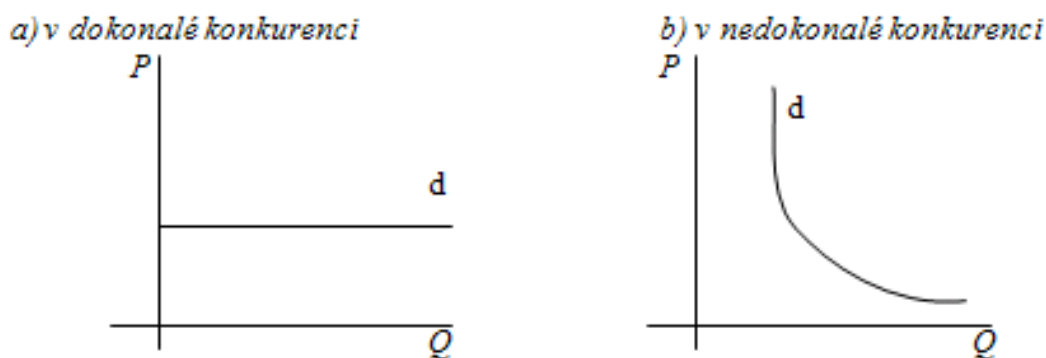
Jako příklad nemožného vytvoření dokonale konkurenčního trhu můžeme uvést trh mýdla. Dokonalá konkurence na trhu mýdla by znamenala, že všichni výrobci by vyráběli mýdlo stejné vůně, barvy a konzistence, ve stejném obalu. Tudiž by se jednalo o shodný produkt. Spotřebitele v tomto případě nezajímá, od kterého výrobce pochází právě tento konkrétní výrobek. Výrobce by na trhu tedy vystupoval zcela anonymně s produktem stejným, jaký vyrábí konkurence a nemohl by si určit cenu, protože se na trhu zformovala jedna jediná a její změna je možná jen v případě, že se změní i cena všech ostatních výrobků. Firma tedy může prodat jakýkoliv objem výrobků za stále stejnou cenu, což je znázorněno na **Grafu 1a**. Jedinou možností, jak maximalizovat svůj zisk jsou v tomto případě jen úspory při výrobě, tedy minimalizace výrobních nákladů. [6]

3.2. Nedokonalá konkurence

Opakem dokonalé konkurence je konkurence nedokonalá, jejíž zákonitosti přiblíží problematiku tématu práce, tedy RWE jako příklad přirozeného monopolu.

V reálném světě předpoklady dokonalé konkurence, jako například nezávislost ceny na objemu produkce, homogenní produkt a volný vstup na trh, neexistují. Jedná se o narušení fungování tržního mechanismu v dokonalé konkurenci a neefektivní alokování zdrojů. Znaky nedokonalé konkurence jsou identifikovatelný produkt, firma si může stanovit tržní cenu za produkt a nevstupuje na trh již anonymně, jako tomu bylo v dokonalé konkurenci. Čím více výrobků chce firma na nedokonale konkurenčním trhu prodat, tím víc musí snížit cenu, na každý dodatečně prodaný výrobek tedy připadá nižší cena. Křivka poptávky tedy klesá, jak můžeme vidět na **Grafu 1b**.^[6]

Graf 1: křivky individuální poptávky^[6]

V ekonomické teorii rozlišujeme tři druhy nedokonalé konkurence, s nimiž se setkáváme v reálném ekonomickém světě, jsou to: monopolistická konkurence, oligopol a monopol. Čím více má ekonomická forma nedokonalé konkurence schopnost ovlivňovat cenu produktu, tím větší má tzv. monopolní sílu. Monopolní síla je charakterizována jako schopnost ovlivňovat tržní cenu, nejvyšší monopolní sílu má tedy absolutní monopol a relativně nejnižší má monopolistická konkurence.^[6]

3.2.1. Příčiny vzniku nedokonalé konkurence

Nákladové podmínky a bariéry konkurence jsou hlavní příčiny vzniku nedokonalé konkurence. Nákladové podmínky vedoucí ke vzniku nedokonalé konkurence jsou především úspory z rozsahu. Úspora z rozsahu dosáhne firma při výrobě velkého objemu produkce, kdy se náklady rozpočtou do většího počtu výrobků a průměrné náklady na každý další výrobek klesají. Jedná se především o velké firmy, vyrábějící ve velkých objemech a snižující tak cenu svých výrobků. V důsledku úspory z rozsahu vedou

k vytlačení konkurence, která není schopná za cenu určenou velkou společností výrobek vyrobit.

Bariéry konkurence vedou k omezení počtu firem v odvětví, nejčastěji je to z důvodu právních restrikcí a diferenciací produktu. Právní restrikcí je například patent, ochranná známka, copyright, jejichž vlastnictví dává firmám výsadní právo vyrábět daný produkt a tím získat výsadní postavení na trhu.

Diferenciací produktu pak chápeme jako odlišnosti výrobku a služeb s ním spojených. Ke vzniku nedokonalé konkurence vede řada dalších faktorů:

- nedostatečné informace tržních subjektů,
- vlastnictví důležitého výrobního faktoru v rukách jediné firmy,
- zásahy státu do tržního mechanismu,
- politické okolnosti, apod.

Monopolistická konkurence se nejvíce ze tří jmenovaných podobá dokonalé konkurenci. Jedná se o trh jednoho výrobku s mnoha výrobci, na který je volný vstup. Rozdíl je však v tom, že výrobek každého výrobce je trochu odlišný od ostatních, které vyrábí konkurence. Spotřebitel si již může vybrat, který výrobek koupí, jelikož jsou diferencované a výrobce tudíž již nevstupuje na trh anonymně, jako tomu bylo u dokonalé konkurence. Tento typ konkurence má pro spotřebitele především pozitivní dopady. Jsou to například růst kvality, také růst technické kvality výrobků a diferenciací ceny.

Naproti tomu jeden z negativních, ale významných dopadů, je růst nákladů na výrobu, jelikož výrobce se již nemusí snažit snížit své náklady na výrobu, protože může maximalizovat zisk i jiným způsobem a tím se stává výroba méně dokonalá. Shrňme-li podmínky příčiny vzniku nedokonalé konkurence, pak jsou to:

- nákladové podmínky,
- bariéry konkurence,
- právní restrikce,
- diferenciací produktu,
- nedostatečné informace ekonomických subjektů,
- vlastnictví důležitého výrobního faktoru v rukou jediné firmy,
- zásahy státu do tržního mechanismu,

- politické okolnosti.

Oligopol tvoří malá skupina výrobců, která má ale na konkrétním trhu výsadní postavení. Jejich ekonomická síla brání ostatním zájemcům ke vstupu na trh, přístup do odvětví je tedy omezen. Ceny jsou vyšší než v podmínkách dokonalé nebo monopolistické konkurence. Oligopolní výrobci mají pro spotřebitele vyšší ceny, protože mají možnost omezovat nabídku produktu. Tím donutí spotřebitele, aby za zboží, kterého je na trhu nedostatek, zaplatil vyšší cenu. V tomto případě je konkurence velice omezena a odehrává se převážně v jiné oblasti než cenové.[6]

Třetí a pro tuto práci nejdůležitější formou nedokonalé konkurence je Monopol.

3.3. Monopol

V různých zdrojích je monopol definován různě, avšak myšlenka zůstává stejná: na trhu existuje jeden výrobce jediného nenapodobitelného produktu a vstupu ostatních výrobců do odvětví brání silné bariéry.

Definice monopolu podle různých zdrojů:

„Tržní struktura, v níž je statek bez bližších substitutů vyráběn a prodáván jediným výrobcem“ [5]

„Monopol je jedna z forem nedokonalé konkurence, při které na straně nabídky existuje pouze jedna nabízející firma.“ [15]

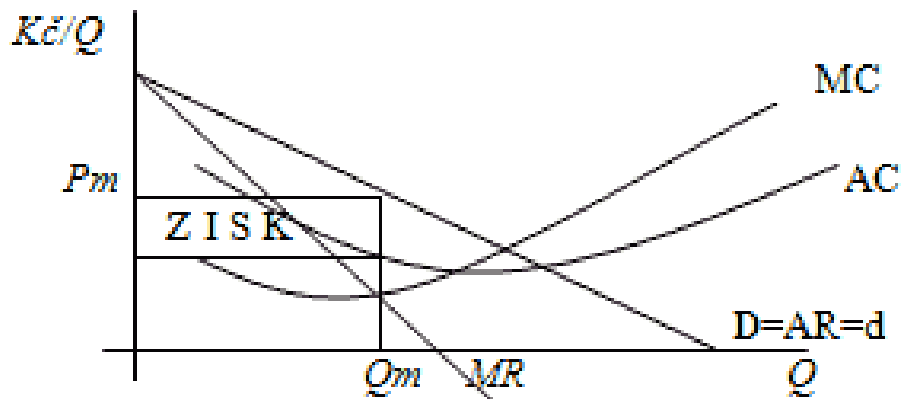
„Monopol je situace, kdy určité zboží, které nemá blízké substituty, dodává na trh jediný prodávající“ [5]

Jedná se o případ, kdy na trhu působí jen jeden výrobce jednoho výrobku, který nemá substituty a ovládá tak trh. Získává tedy absolutní moc nad spotřebitelem.

Jako zdůraznění pro tuto výjimečnou situaci v ekonomické realitě se užívá výraz absolutní monopol. Tento druhý, krajní případ, je opakem dokonalé konkurence, ale na rozdíl od ní může být reálný, avšak tato jednoznačná teorie je často velmi odlišná od praxe. Proto je existence monopolu v ekonomické realitě velmi úzce spojena s vymezením daného trhu. Je-li například trh zjednodušeně vymezen jako trh porcelánu v ČR, pak zahrnuje mnoho nabízejících, vymezíme-li však trh jako trh růžového porcelánu, pak je výrobce jen jeden a

je v postavení monopolu. Křivka poptávky v odvětví tedy splývá s individuální křivkou poptávky, produkce monopolu je rovna produkci celého odvětví[5] (viz. **Graf 2**).

Graf 2: rovnováha monopolu[6]

3.3.1. Charakteristické rysy monopolu

Monopol, ať už vznikne jakýmkoli způsobem, je neustále přímo či nepřímo ovlivňován. Zejména jde o vliv preferencí spotřebitelů, jejich změn a konkurenci jiných firem prostřednictvím jejich substitutů.

V případě, že je firma například výrobcem nějakého určitého módního výrobku, pak změna preferencí spotřebitelů může u monopolu způsobit výrazný pokles či zánik monopolní síly. Lze také předpokládat, že výrobek má na trhu substituty, které mohou částečně nebo i zcela nahradit její vlastní produkt, a to oslabuje její monopolní sílu. Je tedy pravděpodobné, že firma, pokud není mimoekonomicky (státem) chráněná, dříve nebo později o své výsadní postavení na trhu přijde. Jeho činnost je tedy omezena pouze charakterem poptávky po jeho produkci.

Monopol tedy neznamená časově neomezený monopol, ale jen zdůraznění přítomnosti jediného výrobce na trhu. Monopol si může zvolit jakoukoli kombinaci výstupu a ceny podél křivky poptávky, kterou považuje pro něj za nejvýhodnější, tedy nejziskovější. Na rozdíl od dokonalé konkurence je v podmínkách nedokonalé konkurence možnost volit kromě množství výstupu také výši ceny.[5]

3.3.2. Optimální výše výstupu a ceny u monopolu

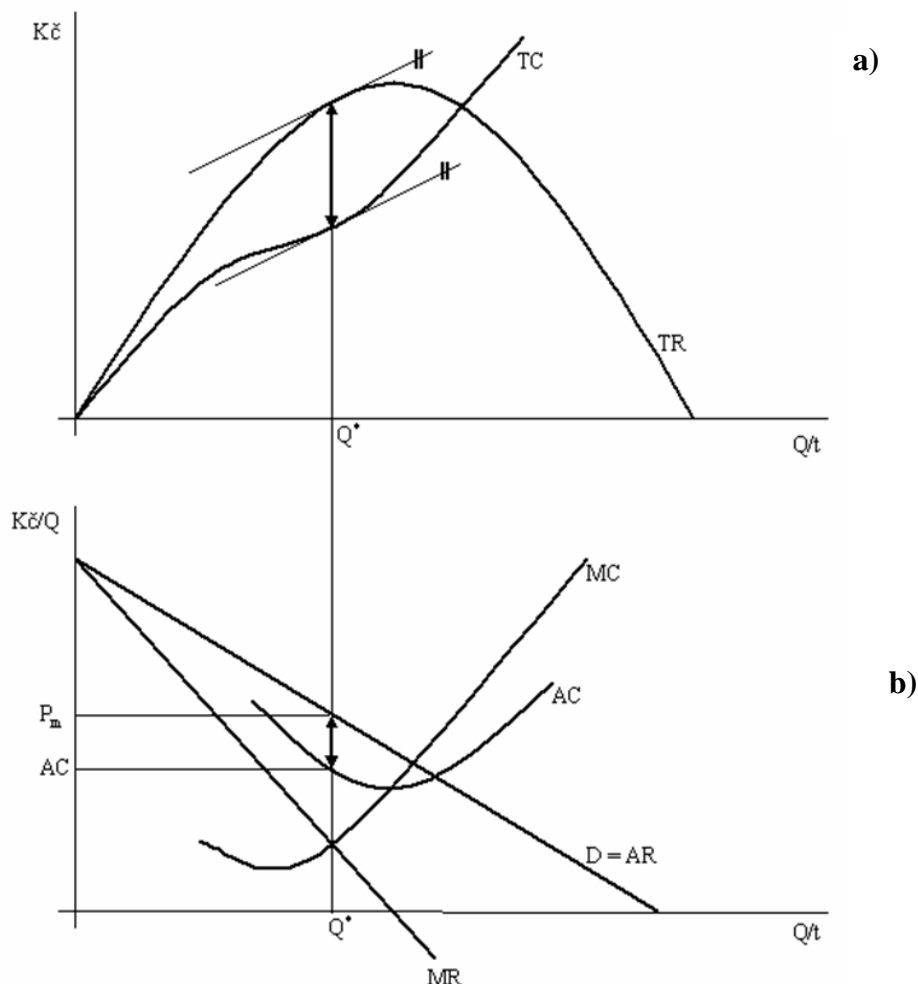
Jako pro každou jinou firmu je i pro monopol rozhodující maximální rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými náklady, resp. rovnost mezních příjmů (MR) a mezních nákladů (MC). Tedy pokud $MR=MC$ pak monopol dosahuje objemu výroby maximalizující zisk.

Podstatnou roli v analýze rozhodování monopolu hraje skutečnost, že příjmy a jejich grafické znázornění v nedokonalé konkurenci vykazují specifika vyplývající z klesající poptávkové křivky. Mezní příjem u monopolu klesá rychleji než cena, protože každá další jednotka výstupu snižuje cenu nejen této jednotky samotné, ale všech jednotek výstupu. Individuální poptávková křivka, která je v případě monopolu totožná s tržní poptávkovou křivkou, tedy klesá a křivka mezních příjmů klesá rychleji než křivka poptávky (viz. **Graf 2**).

Chování monopolu v krátkém a dlouhém období se nijak podstatně nemění, v dlouhém období má monopol pochopitelně větší možnost reakce na existenci ztrát (změnou velikosti výrobních jednotek, přesunem zdrojů do jiných odvětví apod.) a zisků (růst počtu jednotek, změna velikosti jednotek).[6]

Z následujícího grafu je patrné, že se v naší analýze jedná o monopol v dlouhém období.

Graf 3: alternativní odvození výstupu, jehož výrobou monopol maximalizuje zisk[6]

Funkce celkových příjmů (**Graf 3a**) je odvozena z klesající lineární poptávkové křivky. Funkce dlouhodobých celkových nákladů odráží nejprve rostoucí a následně klesající výnosy z rozsahu. Optimální výstup monopolu bude q^* , protože při jeho výrobě firma dosahuje nejvyššího převisu celkových příjmů nad celkovými náklady. Při tomto výstupu jsou totožné směrnice obou celkových veličin, neboli mezní příjmy jsou stejné jako mezní náklady.

Jak již bylo řečeno rovnost mezních příjmů a mezních nákladů je nutná podmínka maximalizace zisku. Můžeme to vidět na obrázku **Graf 3b**, kde je optimální výstup opět q^* . Pokud by monopol vyráběl méně než q^* , pak by to vedlo k nižším ziskům, jelikož by pokles mezních příjmů (kvůli omezení výroby) byl větší než pokles mezních nákladů.

Taktéž rozhodnutí vyrábět více než q^* , by vedlo ke snížení zisku, protože dodatečné náklady na zvýšení výstupu by byly větší než dodatečné příjmy. [6]

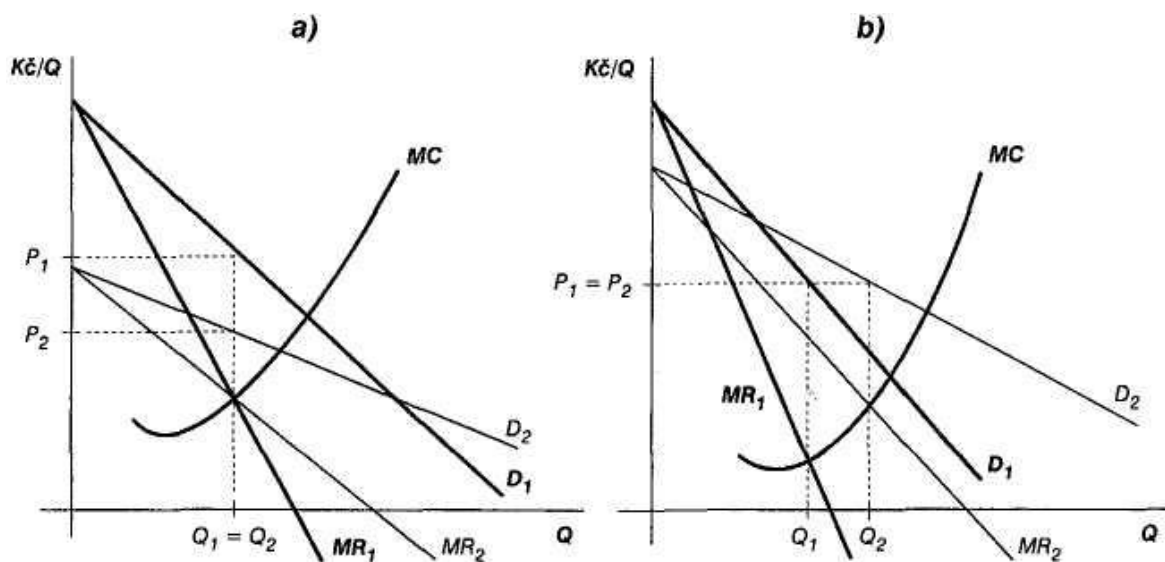
3.3.3. Křivka nabídky v podmínkách monopolu

Nabídková křivka vyjadřuje, kolik zboží bude firma vyrábět při každé ceně. V dokonalé konkurenci je tento vztah jasně vymezen – při určité ceně přichází výrobce na trh s určitým množstvím zboží – nabídková křivka je tvořena rostoucí částí křivky mezních nákladů od bodu uzavření firmy.

V podmínkách monopolu **nelze jednoznačně vytyčit nabídkovou křivku**, protože neexistuje jedinečný vztah mezi množstvím a cenou. Rozhodování monopolisty o optimálním objemu produkce, založené na principu rovnosti mezních nákladů a mezních příjmů ($MC=MR$), je determinováno klesající poptávkovou křivkou a jejím specifickým tvarem, protože z těchto okolností vyplývá klesající charakter a tvar křivky mezních nákladů.

Posun poptávky, jehož důsledkem je změna křivky MR, vede zpravidla ke vzniku nového průsečíku křivek MC a MR a tedy nového optimálního množství a nové ceny.

Graf 4: nejednoznačný vztah mezi cenou a množstvím[5]

3.3.4. Monopolní síla

Monopolní síla je vymezena jako **schopnost firmy stanovit cenu vyšší než mezní náklady**. Čím vyšší je monopolní síla, tím je vyšší převis ceny nad mezními náklady. Stupeň monopolní síly je možné vyjádřit pomocí **Lernerova indexu (L)**:

Lernerův index může dosahovat hodnot v intervalu od 0 do 1. V dokonalé konkurenci je Lernerův index roven 0, v nedokonalé konkurenci však dosahuje kladných hodnot. Čím více se L blíží k jedné, tím vyšší je hodnota monopolní síly.

V praxi se pro vyjádření monopolní síly používají nejčastěji dva ukazatele:

- **Míra koncentrace** – procentuální podíl nejsilnějších firem v odvětví na produkci odvětví. Absolutní monopol by tedy dosahoval hodnoty 100%.
- **Velikost zisku** – používání zisku jako ukazatel monopolní síly je diskutabilní, protože výrazná monopolní síla nemusí nutně znamenat vysoké zisky, protože zisk závisí na vztahu mezi průměrnými náklady a cenou (resp. průměrnými příjmy).[5]

3.3.5. Neefektivnost monopolu

Jelikož monopolní síla má možnost stanovit cenu nad úrovní mezních nákladů, z hlediska společnosti monopol nevyrábí efektivně. Tržní mechanismus zde nevede k optimálnímu využití společenských zdrojů. Některé potenciální přínosy ze směny nejsou realizovány a část zdrojů společnosti zůstává nevyužita. V protikladu k tomu tzv. inteligentní monopol využívá úspor z rozsahu výroby k nabídce výrobků nebo služeb za ceny nižší, než jsou ceny outsiderů.

Neefektivnost monopolu lze znázornit srovnáním dokonalé konkurence a monopolu za následujících podmínek:

- Oba typy konkurence mají stejné nákladové křivky,
- Nebereme v úvahu změnu technologie a maximálním časovým horizontem je dlouhé období,
- Uvažujeme pouze rostoucí mezní náklady.

Křivka poptávky v **Grafu 5a** vyjadřuje, za jakou maximální cenu by byli spotřebitelé ochotni koupit dané množství statku. Nabídková křivka v **Grafu 5a** vychází z individuálních křivek mezních nákladů firem v odvětví.

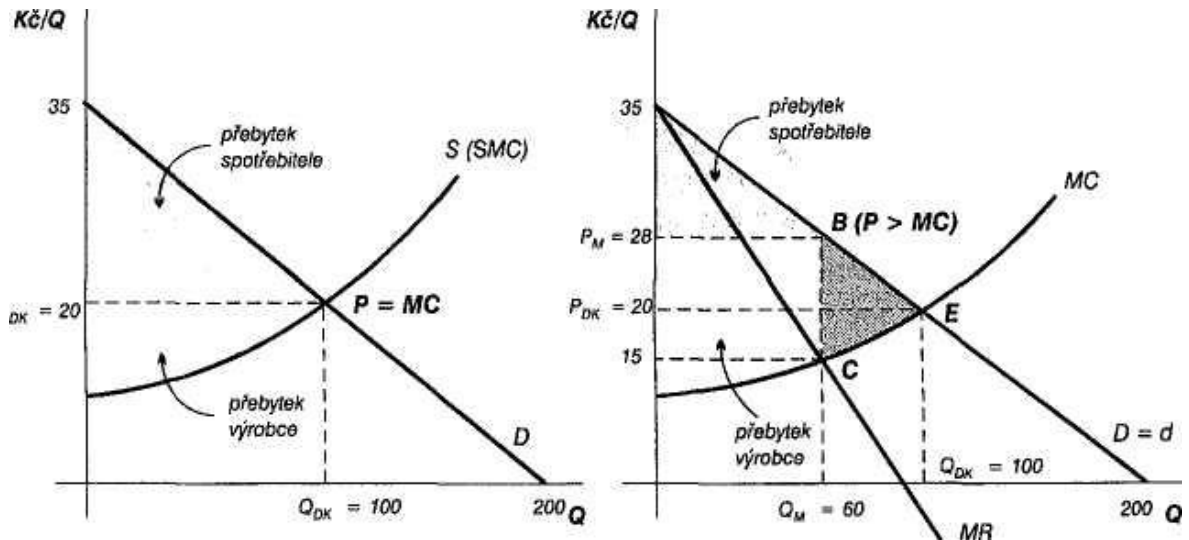
V podmínkách dokonale konkurenčního trhu působí síly nabídky a poptávky na vytvoření rovnovážné tržní ceny $P_{dk} = 100$ jednotek. Spotřebitelé, kteří by byli ochotni zaplatit za množství menší než Q_{dk} cenu vyšší, než kterou skutečně platí (20 Kč), realizují přebytek spotřebitele. Ten je dán vyšrafovanou plochou mezi křivkou poptávky a cenou v **Grafu 5a**. Výrobci, kteří vyrábějí produkci menší než je Q_{dk} s mezními náklady nižšími než je cena 20Kč, za kterou prodávají, realizují přebytek výrobce. Ten je vyznačen jako vyšrafovaná plocha mezi křivkou mezních nákladů a cenou 20 Kč. Při produkci dokonale konkurenčního odvětví Q_{dk} nevzniká ani přebytek spotřebitele, ani přebytek výrobce, $P=MU$, resp. $P=MC$, ale celkový přebytek (jako součet obou vyšrafovaných ploch) je maximální.[5]

Za existence monopolu, kdy je produkce jediné firmy v odvětví totožná s produkcí celého odvětví, je optimální objem produkce menší než 100 jednotek na dokonale konkurenčním trhu. Monopol maximalizující zisk bude prodávat optimální objem produkce 60 jednotek za cenu 28 Kč. Přebytek monopolu je větší než přebytek producentů na dokonale konkurenčním trhu. Přesto je však celkový přebytek (spotřebitelů a výrobců) v případě monopolu menší než celkový přebytek na dokonale konkurenčním trhu.[6]

Graf 5: přebytek spotřebitele v dokonalé a nedokonalé konkurenci[6]

a) v dokonalé konkurenci

b) v podmínkách monopolu

Právě tento fakt představuje ztrátu efektivity způsobenou monopolem, protože některé potenciální přínosy ze směny nejsou realizovány a část zdrojů společnosti zůstává nevyužita. Graficky je tato ztráta způsobená činností monopolu znázorněna plochou trojúhelníku BCE . Tato plocha představuje náklady existence monopolu pro společnost, jinými slovy ekonomickou ztrátu způsobenou omezením výstupu monopolem. [5]

3.3.6. Stanovení ceny monopolem

Monopol je v nedokonalé konkurenci tzv. cenovým tvůrcem. I když by se tak mohlo zdát, není pravdou, že si monopol v důsledku své monopolní síly může zvolit libovolně vysokou cenu své produkce. Cenu však musí volit s ohledem na spotřebitele a jejich ochotu tuto cenu zaplatit. Pokud jsou spotřebitelé ochotni zaplatit za výrobek víc, monopol zvedá ceny, až do chvíle, kdy spotřebitelé přestanou být koupěschopní. Monopol tedy musí brát v úvahu poptávkovou křivku.

Z grafu **Graf 3b** vyplývá, že pro množství q^* (optimální tržní množství) bude optimální cena P^* (optimální tržní cena). Cena P^* bude převyšovat jak mezní příjmy, tak mezní náklady odpovídající optimálnímu výstupu monopolu.[6] V dokonalé konkurenci v dlouhém období by se cena měla rovnat mezním a zároveň průměrným nákladům $P=MC=AC$, monopol však svou cenu určí vyšší $P > MC$.

Rozdíl mezi cenou a mezními náklady spojenými s výrobou optimálního výstupu je ovlivněn cenovou elasticitou poptávky po produkci monopolu (totožnou s elasticitou tržní poptávky), a to nepřímo úměrně. Z toho potom plynou pro cenovou politiku monopolu podstatné důsledky:

- Monopol by měl vyrábět pouze tak velký výstup, kterému odpovídá elastická část poptávkové křivky, tzn. $e_{pd} < -1$. Kdyby monopol vyráběl výstup spojený s neelastickou poptávkou, znamenalo by to záporný mezní příjem, který by se však v potenciálním výrobním optimu nemohl rovnat mezním nákladům, protože jsou vždy kladné.
- Čím elastičtější bude tržní poptávka, tím menší bude převis ceny nad mezními náklady.

Pravidlo převrácené elasticity můžeme upravit do tvaru, který umožňuje přímo vyjádřit velikost ceny:[6]

$$\frac{P}{MC} = \frac{1}{e_{pd}}$$

3.3.7. Tvorba ceny přírážkou

V reálných firmách odpovídajících modelu nedokonalé konkurence úvahy manažerů o výši ceny vycházejí z obvyklých průměrných nákladů. V praxi se často používá pro tvorbu ceny monopolu přírážka a při jejím výpočtu se používají ne přírůstkové, ale průměrné veličiny. Přírážku získáme, pokud spočteme podíl ceny zmenšené o průměrné náklady a průměrné náklady, tedy $m = \frac{P - \bar{c}}{\bar{c}}$.

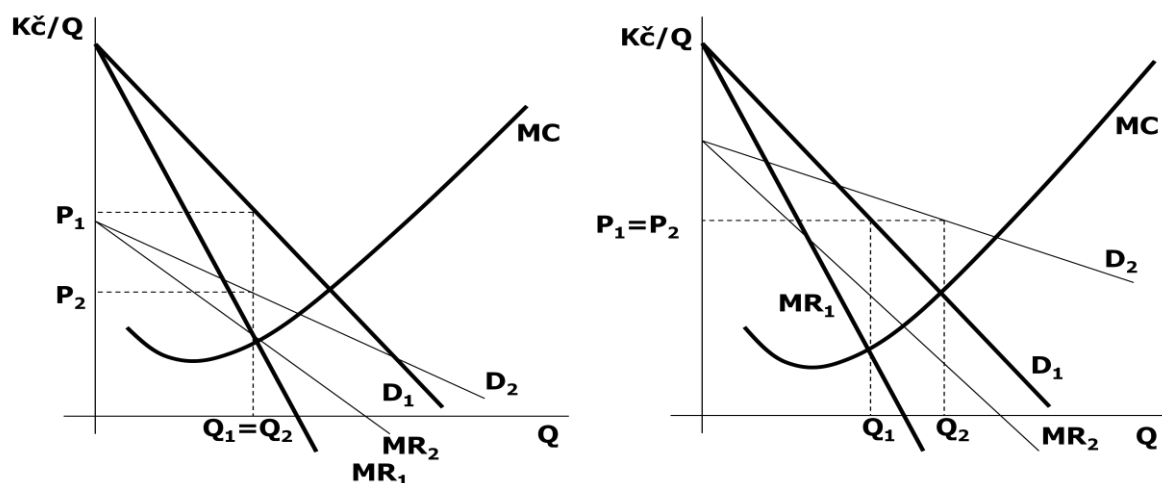
3.3.8. Křivka nabídky v podmínkách monopolu

Nabídková křivka vyjadřuje, kolik zboží bude firma vyrábět při každé ceně. Na dokonalé konkurenčním trhu je zcela jasný vztah mezi cenou a množstvím – při určité ceně přichází výrobce na trh s určitým množstvím zboží. Nabídková křivka je tvořena rostoucí částí křivky mezních nákladů od bodu uzavření firmy.[6]

V podmínkách monopolu neexistuje nabídková křivka, protože neexistuje jedinečný vztah mezi cenou a množstvím. V závislosti na posunu poptávkové křivky může monopol nabízet různá množství při stejné ceně nebo stejné množství při různých cenách. Křivku

tedy nelze jednoznačně určit. Rozhodování monopolisty o optimálním objemu produkce, založené na principu rovnosti mezních nákladů a mezních příjmů ($MC = MR$), je determinováno klesající poptávkovou křivkou a jejím specifickým tvarem, protože z těchto okolností vyplývá klesající charakter a tvar křivky mezních příjmů.[5]

Graf 6: křivka nabídky v podmínkách monopolu[6]

3.3.9. Monopolní zisk

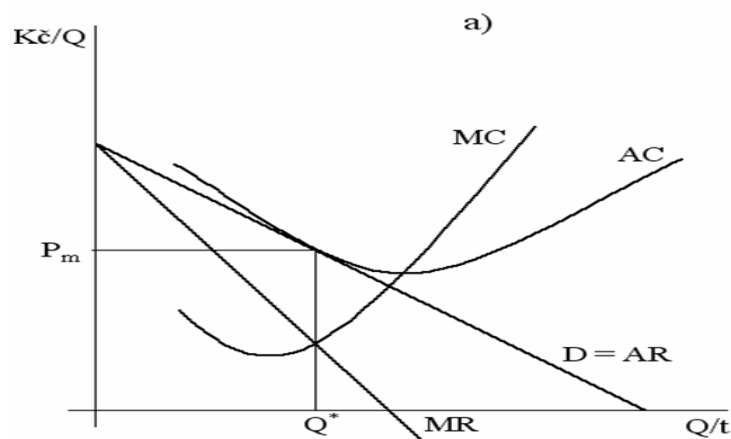
Velikost zisku můžeme zjistit buď jako rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými náklady v bodě optimálního výstupu ($TR - TC$), nebo vynásobením jednotkového zisku a optimálního výstupu ($AR - AC$).

Charakteristickým rysem monopolního zisku je skutečnost, že monopol jej může realizovat i v dlouhém období – tzn. že na rozdíl od dokonalé konkurence se zde neprojevuje tendence k nulovému ekonomickému zisku. To je důsledkem překážek vstupu do odvětví a nemožnosti příchodu potencionálních konkurentů na daný trh.

Tato skutečnost může vést k pochopení monopolního zisku jako monopolní renty. Zisk je v tomto pojetí výnosem toho faktoru, který je zdrojem monopolní síly, může se jednat o patent, autorské právo atd. Představuje tedy částku peněz, kterou by byl někdo ochoten zaplatit za pronájem daného faktoru.

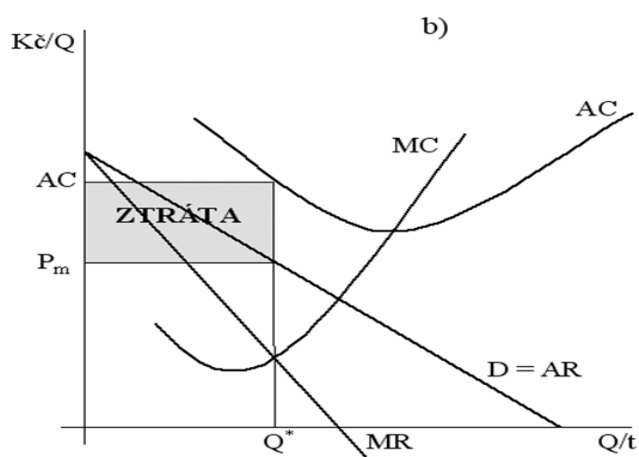
Monopolní zisk sám o sobě není nutným důsledkem specifického chování monopolu. Monopol totiž může realizovat i nulový ekonomický zisk jak nám ukazuje **Graf 7**.

Graf 7: monopol realizuje nulový zisk[6]

Nebo dokonce ztrátu, jež můžeme vidět v **Grafu 8**.

Graf 8: monopol realizuje ztrátu[6]

Skutečná výše monopolního zisku nemusí být proto vždy spolehlivým vodítkem při posuzování monopolní síly.[6]

V krátkém období se v případě ztráty monopol chová stejně jako firma na dokonale konkurenčním trhu, dokud bude cena vyšší, než jsou průměrné variabilní náklady, bude monopol pokračovat ve výrobě.

3.3.10. Cenová diskriminace

Cenová diskriminace znamená stanovení různých cen za stejný výrobek nebo službu různým spotřebitelům z jiných než nákladových příčin. Cenovou diskriminaci si nejlépe

objasníme na příkladech z reálného světa. Za příklad můžeme uvést vstupy zdarma pro ženy a děti na vybraná fotbalová utkání, které v letech 1997-98 realizovala pražská Sparta, nebo slevy na vstup pro místní obyvatele a dražší pro ostatní, což je například akce plaveckého bazénu Letňany Lagoon.

Skutečnost, že monopol disponuje určitou monopolní silou, mu umožňuje používat v cenové strategii cenovou diskriminaci a tím přetvářet přebytek spotřebitele na svůj vlastní dodatečný zisk. Podstatou cenové diskriminace je stanovení rozdílných cen stejných výrobků, aniž by k tomu vedly nákladové důvody.

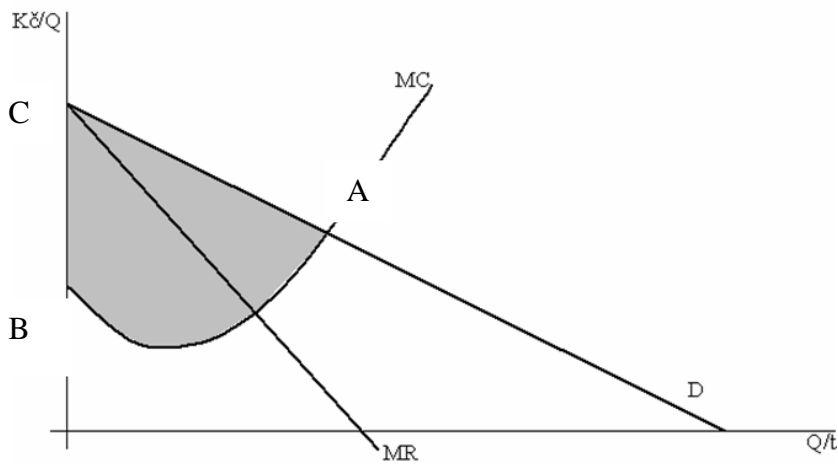
Cenová diskriminace se rozděluje do třech stupňů.

První stupeň cenové diskriminace

Při cenové diskriminaci prvního stupně, označovanou jako diskriminaci podle spotřebitelů, monopol stanoví každému spotřebiteli maximální cenu, jež je ochotný zaplatit za každou koupenou jednotku. V praxi je však tato cenová diskriminace velmi těžko použitelná, protože maximální cenu, jež je spotřebitel ochoten zaplatit, firma nezná a pokud by jí přeci jen chtěla zjistit, tak při dotazování spotřebitelů, kteří samozřejmě sledují svůj zájem, tedy aby cena byla co nejnižší, by pravdivou odpověď zřejmě nezískala. Nutná podmínka maximalizace zisku je při použití cenové diskriminace prvního stupně modifikována jako $P = AR = MC$.

Monopol se však může pokusit maximální cenu odhadnout, to je označováno jako tzv. nedokonalá cenová diskriminace. Mohou ji využívat například daňový poradci, kteří jsou zvýhodněni tím, že mají přehled o výši příjmu svého klienta a odhadem zjistí, kolik by klient mohl být ochoten zaplatit za jeho služby. Cenovou diskriminaci prvního stupně nám demonstruje **Graf 9**. Zisk monopolu při užití cenové diskriminace je na obrázku tvořen trojúhelníkem ABC.[6]

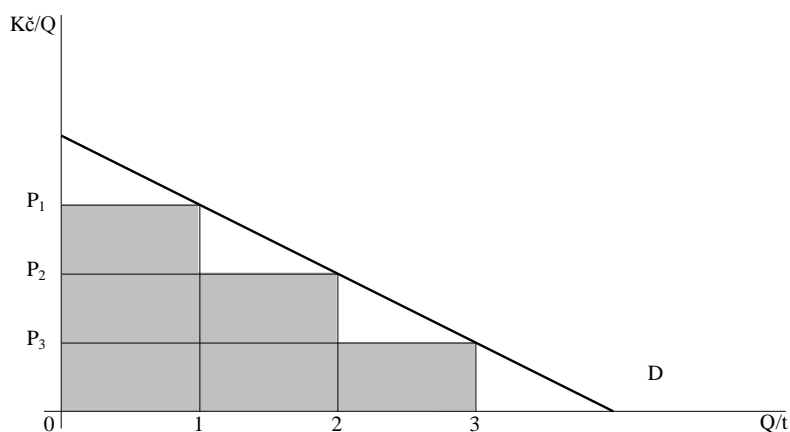
Graf 9: cenová diskriminace prvního stupně.[6]

Cenová diskriminace druhého stupně

Cenová diskriminace druhého stupně má za cíl stanovení různých cen za různá množství nakoupeného zboží, jedná se tedy o diskriminaci v závislosti na prodaném množství. Monopol stanoví cenu za své jednotky podle toho, kolik který kupující jednotek nakoupí. Tímto způsobem může monopol získat část přebytku spotřebitele, nikoliv však celý, jako tomu bylo u předchozího případu.

Graf 10: cenová diskriminace druhého stupně[6]

Cenová diskriminace druhého stupně v případě přirozeného monopolu, kdy je tržní poptávka zabezpečována s klesajícími mezními i průměrnými náklady, umožňuje realizovat větší objem výstupu se sníženými náklady. V důsledku zvýšení výstupu dosahuje firma větších úspor z rozsahu a její zisk může vzrůst navzdory tomu, že roste i

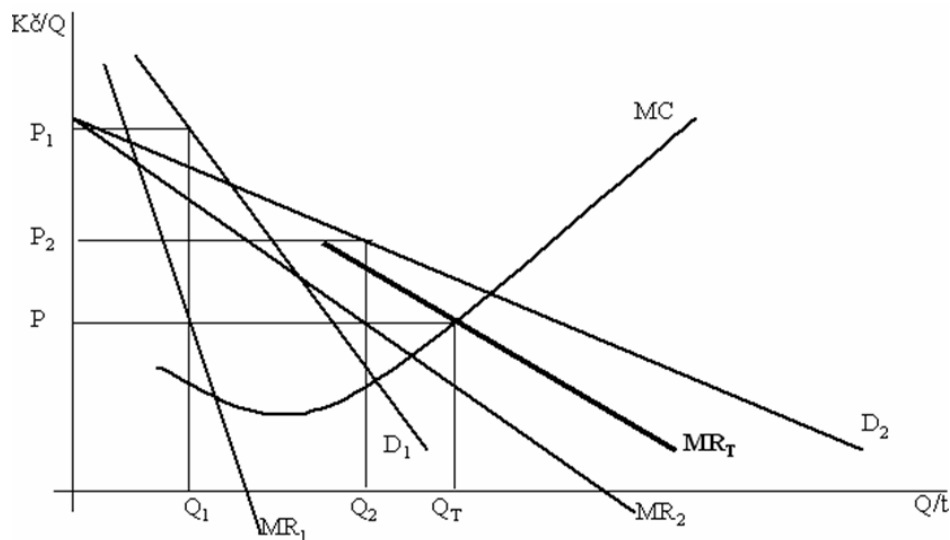
přínos pro spotřebitele. Je tomu tak proto, že současně s poklesem cen realizuje elektrárenská společnost úspory v důsledku nižších jednotkových nákladů.[6]

Cenová diskriminace třetího stupně

Její podstatou je rozdělení spotřebitelů na dvě nebo více skupin, z nichž každá má svou vlastní poptávkovou křivku. Je podobná diskriminaci prvního stupně tím, že se jedná opět o diskriminaci podle spotřebitelů. V praxi je nejčastěji používána, a to za splnění určitých podmínek:

- existence kritéria, podle kterého se spotřebitelé rozdělí do různých skupin, z nichž každá má svou vlastní poptávkovou křivku. Tímto kritériem jsou výrazné rozdíly v elasticitě poptávky po daném produktu (dané rozdílnou úrovní důchodu, rozdílnými preferencemi nebo rozdílnými možnostmi koupí substitutů),
- Není možný vzájemný prodej mezi spotřebiteli, protože potom by někdo ze skupiny s nízkou cenou mohl prodávat produkt někomu ze skupiny s vyšší cenou, což by vedlo ke stírání rozdílů mezi cenami.[5]

Graf 11: cenová diskriminace třetího stupně[6]

Spotřebitelé jsou rozděleni do dvou skupin. Křivka D1 v **Grafu 11** představuje poptávku první skupiny, křivka MR1 mezní příjem firmy z prodeje první skupině spotřebitelů. Podobně D2 je křivka poptávky druhé skupiny a MR2 mezní příjem získaný firmou prodeji druhé skupině spotřebitelů. Křivku MRT

získáme horizontálním součtem křivek MR_1 a MR_2 . Z průsečíku křivky MRT a křivky $MR_1 = MC = MR$, nakreslíme ve výši průsečíku MRT a MC vodorovnou přímku a z průsečíků s křivkami mezních příjmů jednotlivých skupin spotřebitelů (MR_1 a MR_2) odvodíme úroveň výstupu prodávanou těmito skupinám (Q_1 a Q_2). Ceny jednotlivým skupinám určuje monopol diferencovaně na základě poptávky: pro první skupinu spotřebitelů cenu P_1 , pro druhou skupinu spotřebitelů cenu P_2 . [6]

Za cenovou diskriminaci třetího stupně lze považovat např. i velmi rozšířený způsob povzbuzení prodeje prostřednictvím kupónů v novinách. Kdo si kupón vystřihne a přijde s ním nakoupit, dostane slevu (např. v roce 1995 proběhlo několik takových kampaní v prodejnách *Himi's Jeans*). Studie ukazují, že pouze 20 - 30 % spotřebitelů těchto kupónů při koupi použijí – můžeme říci, že jejich poptávka je elastičtější než poptávka spotřebitelů, kteří kupóny nepoužijí. Tímto způsobem jsou rozděleni do dvou skupin, de facto jsou jim stanoveny rozdílné ceny. Rozhodování firmy v případě diskriminace třetího stupně je determinováno dvěma skutečnostmi:

- Celkový výstup rozděluje monopol mezi jednotlivé skupiny spotřebitelů tak, aby jeho mezní příjem z prodeje části výstupu každé skupině byl stejný, tedy $MR_1 = MR_2$.
- Mezní příjem z prodeje každé skupině je stejně velký jako mezní náklady, tedy $MR_1 = MC = MR_2$. [6]

Další formy cenové diskriminace

Velmi rozšířenou formou cenové diskriminace je také cenová diskriminace v čase. Jde o to, že v různém čase jsou různým skupinám spotřebitelů v závislosti na elasticitě jejich poptávky stanoveny různé ceny.

Jako příklad si můžeme uvést zavedení nového, technologicky vyspělejšího výrobku na trh. Určitá skupina nadšenců nových technologií je ochotná za nový výrobek utratit vysokou částku, druhá a více početná skupina spotřebitelů ho však za vysokou cenou nekoupí a spokojí se se starším výrobkem. V této situaci bude monopol nejprve určitý čas uspokojovat poměrně neelastickou první skupinu zákazníků a po jejím nasycení cenu sníží i pro druhou skupinu spotřebitelů.

Jako další formu cenové diskriminace si můžeme uvést tzv. bundling, spojování prodeje dvou výrobků. [6]

3.3.11. Bilaterální monopol a monopson

Pokud je tržní nabídka představována výstupem jediné firmy (monopolu), a poptávka jediným kupujícím, nazýváme tuto situaci bilaterální monopol. Existenci jediného kupujícího na trhu označujeme jako monopson. Bilaterální monopol tedy představuje speciální případ, kdy je na trhu jediný prodávající (monopol) a jediný kupující (monopson).

V ekonomické realitě nebývá takových případů mnoho; relativně častěji se s touto situací setkáváme na trhu práce.

V praxi to znamená, že např. určité součástky vyrábí v České republice jen jediná firma a tyto součástky používá do svých strojů také jen jediná firma. Jedná se tedy o bilaterální monopol.

O co usiluje firma v postavení jediného prodávajícího (monopolu) maximalizujícího zisk? Chtěla by na základě vyrovnání mezních příjmů s mezními náklady vyrábět výstup Q a prodávat ho jedinému kupujícímu za cenu P . [6]

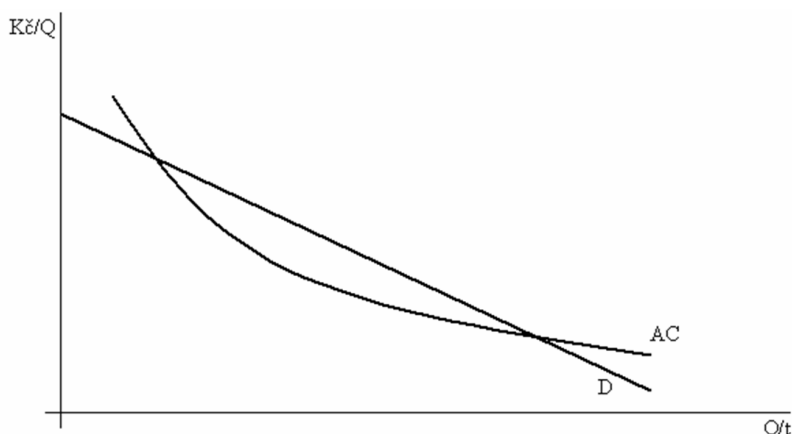
3.3.12. Hlavní příčiny vzniku monopolu

Nabídku odvětví, ve kterém existuje monopol, tvoří produkce jedné firmy, která si může v daném okamžiku rozhodovat o výši ceny nebo o velikosti vyráběného výstupu a současně to znamená neexistenci konkurence.

Pro skutečnost, že na trhu je jen jeden výrobce se používá označení „čistý monopol“. V praxi se s jediným výrobcem na trhu příliš často nesetkáme, a proto se za monopol označuje taková tržní situace, kdy hrozí zneužití dominance na trhu producentem ovládajícím rozhodující část trhu vůči alternativním drobným výrobcům v odvětví.

Pro zjednodušení analýzy monopolu jsme předpokládali pouze jednoho výrobce v daném odvětví, který nejprve volí cenu optimální a cenu přizpůsobí poptávce. Ostatní výrobci na trh vstoupit nechtějí nebo nemohou kvůli překážkám (bariérám) vstupu do odvětví. Mezi hlavní bariéry vstupu do odvětví patří například skutečnost, že průměrné náklady monopolu jsou minimální při větším výstupu, než žádá tržní poptávka a zároveň cena je vyšší než průměrné náklady, firma tedy realizuje zisk. Je to způsobeno tím, že výrobní technologie relativně velké firmy umožňuje uskutečnit tzv. úspory z rozsahu (viz. **Graf 12**).

Graf 12: přirozený monopol[6]

V takovém případě hovoříme o tzv. přirozeném monopolu – o jediné firmě, jež může svou produkcí uspokojovat poptávku při nižších průměrných nákladech, a to za působení přirozených konkurenčních sil. Za předpokladu, že by na trhu bylo více výrobců, kteří by chtěli zabezpečit danou tržní poptávku, křivky jejich individuální poptávky by se posunovaly doleva, což by znamenalo růst průměrných nákladů. Za účelem snížení průměrných nákladů by firmy zvyšovaly objem produkce a vypukla by cenová válka. Po nějakém čase by jedna z nich v této válce zvítězila – monopol.[6]

Existence přirozeného monopolu se v dnešní ekonomické realitě stává jistým anachronismem zejména v důsledku globalizace výroby a rozvoje nových technologií. V podmínkách globalizované výroby nejsou výrobci limitováni svými národními hranicemi, takže i menší firmy mohou vstoupit na zahraniční trhy, výrazně zvýšit svou produkci a stát se rovnocennými konkurenty velkých gigantů realizujících v důsledku velkovýroby úspory z rozsahu. Mnohem důležitějším faktorem zániku přirozeného monopolu je rozvoj a aplikace nových technologií spojených s používáním výrazně menšího objemu vstupů ve srovnání se staršími technologiemi. Rozvoj účinnějších vysokonapěťových linek pro přenos energie může vést k rozbití místních či národních monopolů výrobců a distributorů elektřiny, jak tomu bylo například ve Velké Británii, Norsku či Švédsku. Vystavení energetických firem konkurenčnímu tlaku (i mezinárodnímu v důsledku otevření trhu) může zvýšit produktivitu práce a snížit náklady jak výrobcům, tak konečným spotřebitelům.[6]

Jako další bariéra vstupu na trh je kontrola zdrojů nezbytných pro výrobu jednou firmou, nebo také státem uměle vytvořené (mimotržní) okolnosti. Například udělení určitého

výsadního práva jedné firmě vyrábět daný statek (Česká pošta), za což firma na oplátku souhlasí s regulačními opatřeními státu týkajícími se jejího chování.

Mezi další bariéry vstupu se řadí také výše zmíněné restrikce v podobě patentům ochranných práv autorů atd.[6]

3.3.13. Regulace monopolu

Cílem regulace monopolu je eliminovat jeho neefektivnost ztělesněnou v nákladech mrtvé váhy. Zpravidla jde o praktický problém regulace takových podniků, jakými jsou například dopravní podniky, podniky zásobující firmy i domácnosti plynem i elektřinou apod. Regulace se může vztahovat na výši a strukturu cen, kvalitu služeb, finanční strukturu firem apod. Velmi častou regulací je regulace ceny monopolu, častým způsobem řešení problému s cenou je stanovení ceny na úrovni mezních nákladů, tedy aplikace principu dokonalé konkurence. Pokud je však cena takto regulována u přirozených monopolů, způsobuje vznik jejich ztráty. Součástí výpočtu regulované ceny bývají průměrné variabilní náklady (AVC), zhodnocení kapitálu (D), daň (T), zásoba oběžného kapitálu (K) a slušná míra výnosu. Cena je potom dána vztahem:

$$P = AVC + (D + T + sK) / Q$$

Při praktickém používání regulované ceny založené na realizaci „slušné“ míry výnosu vzniká řada problémů jako ohodnocení zásoby kapitálu, časového zpoždění apod.[6]

Negativní vlivy monopolu mají za úkol regulovat státní orgány pomocí tzv. **antimonopolní politiky**. Jedná se o termín, který se používá k popisu programů určených ke kontrole růstu monopolů a k ochraně konkurentů před nežádoucími praktikami monopolních firem. Opatření v rámci antimonopolní politiky se realizují často na základě soudních rozhodnutí. Soudní při vyvolají většinou nespokojené konkurenční firmy či spotřebitelské svazy.

Součástí antimonopolní politiky je například speciální soustava programů podpory rozvoje drobného a středního podnikání, opatření na ochranu hospodářské soutěže a na ochranu spotřebitelů.

Státní regulace může být používána vůči jednotlivým firmám, které se nacházejí v podmínkách, kdy se dokonalá konkurence již blíží situaci dokonalého monopolu. Firma, která podléhá regulaci, zůstává v soukromém vlastnictví, avšak stát reguluje její ceny, úroveň poskytovaných služeb, normy bezpečnosti apod.[6]

3.4. Chování firem na nedokonale konkurenčním trhu

Při uchování cíle firem, jímž je i v podmínkách nedokonalé konkurence maximalizace zisku a s rozdílnými formami nedokonalostí konkurence jsou spjaty i rozdílné formy tržního chování firem.

V dokonalé konkurenci přizpůsobuje firma pouze množství nabídky tržní ceně odvětví. Může konfrontovat svou individuální cenu nabídky, určenou mezními a průměrnými náklady, s touto tržní cenou a hledat v rámci výrobních kapacit takové množství (produkce), které ji při daných produkčních a nákladových podmínkách umožňuje maximalizovat zisk.

V podmínkách nedokonalé konkurence se tržní chování firmy změní. Firma disponuje relativně samostatným segmentem celkové tržní poptávky odvětví. Na tomto dílčím segmentu trhu může ovlivňovat tržní cenu statku. Změna tržního chování firmy se projeví ve funkci poptávky po výrobcích firmy, tím i ve funkci příjmu a v kritériu maximalizace zisku.

Pokud vzniknou z výše uvedených příčin odchylky od podmínek dokonalé konkurence, bude každá z firem v odvětví disponovat větší či menší částí celkové tržní poptávky po statku (službě). Vůči této části poptávky může kalkulovat s tím, jaké změny v poptávce nastanou, jestliže změní cenu statku nebo jestliže změní množství nabídky (odbytu) statku.[5]

Disponuje nyní dvěma parametry:

- buď určuje tržní cenu statku na svém segmentu trhu a působí tím na změny části tržní poptávky kupců. Plánuje – li změnu tržní ceny svého statku, bere v úvahu očekávané změny v množství poptávky. Každé alternativní uvažování o změně ceny přiřazuje zvolené ceně odpovídající změnu v očekávaném množství poptávky. Její funkce očekávané poptávky má pro různé alternativní změny tržní ceny tvar funkce, v níž množství očekávané poptávky je funkcí plánovaných alternativ tržních cen: $q = g(P) = q(P)$,
- nebo určuje různé alternativy plánovaného množství odbytu a bere v úvahu, jaké účinky bude mít tato změna na změny tržní ceny statku, kterou zákazníci budou ochotni platit. Její funkce očekávané poptávky přiřazuje nyní různým změnám alternativního množství odbytu očekávanou změnu tržní ceny, kterou kupci budou

ochotni platit. Očekávaná tržní cena firmy je pak funkcí plánovaných alternativ množství poptávky: $P = f(q) = P(q)$.

V obou případech určuje firma na svém segmentu tržní poptávky jak tržní cenu, tak i množství nabídky. Volí takové kombinace ceny a množství nabídky, při nichž na svém segmentu dosáhne co největší zisk. Funkce očekávané poptávky je pak určena vztahem mezi různými kombinacemi ceny a množství nabídky a jejich účinky na množství poptávky. Funkce očekávané poptávky určují plánovaný odbyt firmy (plánovanou kombinaci ceny a množství nabídky v relaci k množství očekávané poptávky). Funkce očekávané poptávky $P = g(q)$ a $q = f(P)$ zpravidla jsou navzájem inverzními funkcemi.[6]

3.4.1. Funkce očekávané poptávky

Firma musí počítat s tím, že zvýšení (snížení) ceny na jejím segmentu trhu vyvolá snížení (zvýšení) množství poptávky. Uvažuje – li o zvýšení množství nabídky, musí počítat s tím, že musí na svém segmentu trhu snížit – při dané poptávce – cenu. Uvažuje – li o zvýšení ceny, musí počítat – při dané poptávce – se snížením množství nabídky.

Funkce očekávané poptávky firmy bude pak mít tvar dolů skloněné křivky, přestává být na rozdíl od dokonalé konkurence nekonečně pružnou poptávkou. Funkce očekávané poptávky (odbytová funkce firmy) může být lineární nebo nelineární funkcí se zápornou prvou derivací ($dq/dP < 0$, $dP/dq < 0$).

Očekávaná poptávka každé firmy se může buď shodovat nebo více či méně významně odchylovat od skutečné poptávkové funkce zákazníků firmy. Odchyly plánovaných cen a množství nabídky od skutečnosti vedou k nezbytným korekcím funkce očekávané poptávky, které se projeví v jejích posunech případně též ve změně jejího sklonu.[6]

3.4.2. Funkce očekávaného příjmu firmy

Z funkce očekávané poptávky firem je odvozena funkce očekávaného (resp. plánovaného) příjmu firem (odbytová funkce firmy). Očekávaný (plánovaný) příjem firmy je určen funkcí součinu očekávaných množství poptávky s plánovanou cenou statku, resp. plánovaného množství nabídky s očekávanou cenou. Funkce očekávaného (plánovaného) příjmu mohou vycházet:

- buď z plánované úrovně ceny a jí odpovídajícího očekávaného množství odbytu,

$$TR = P \cdot q = P \cdot f(P) \text{ při } q = f(P);$$

- nebo z plánovaného množství nabídky a jemu odpovídající očekávané ceny:

$$TR = P \cdot q = g(q) \cdot q \text{ při } P = g(q).$$

Na rozdíl od dokonale konkurenční firmy s lineární funkcí příjmu má funkce očekávaného příjmu firmy (očekávaného odbytu) v nedokonalé konkurenci obvykle nelineární tvar. [5] Z teorie funkce tržní poptávky jako dolů skloněné křivky (snížení ceny provázeno zvýšením množství poptávky a naopak) víme, že poptávková křivka v horních částech funkce poptávky má cenovou pružnost poptávky větší než jedna ($E_p > 1$) tj. na 1 % snížení ceny připadá více než 1 % zvýšení množství poptávky. V důsledku toho výdaje kupců na rostoucí množství statků při klesající ceně rostou. V dolních částech má naopak poptávková křivka cenovou pružnost menší než jedna ($E_p < 1$) tj. na 1 % snížení ceny připadá méně než 1 % zvýšení množství poptávky. V důsledku toho výdaje kupců na rostoucí množství statku při snižování ceny klesají. V bodu na křivce poptávky, v němž cenová pružnost poptávky je rovna jedné ($E_p = 1$), jsou výdaje kupců maximální.[5]

Jestliže se zvyšuje množství poptávky při klesající ceně, budou proto výdaje kupců na statek nejprve vzrůstat (převažuje vliv rostoucího množství poptávky na růst výdajů nad snižováním výdajů vlivem snížení ceny) až do bodu jednotkové cenové pružnosti poptávky k cenově nepružné poptávce, budou výdaje kupců na statek, při klesající ceně a rostoucím množství poptávky, klesat (převáží vliv klesající ceny na snížení výdajů nad vlivem rostoucího množství poptávky na růst výdajů).[5]

Příjem firmy je určen výdaji kupců na nákup určitého množství statku. Jelikož každá firma má dolů skloněný tvar křivky poptávky, setkává se se změnami cenové pružnosti poptávky od cenově pružné k cenově nepružné poptávce při snižování ceny na rostoucím množství poptávky. Od tohoto bodu, při dalším snižování ceny a rostoucím množství poptávky, bude příjem firmy klesat vlivem snižujících se výdajů kupců. [5]

Tato tendence, která na dokonale konkurenčním trhu zasahuje pouze soubor všech firem, působí v nedokonalé konkurenci na každou firmu v odvětví. Při snižování ceny s rostoucím množství poptávky příjem firmy nejprve roste, až dosáhne maxima (v bodu $E_p = 1$), poté klesá. Tato tendence působí silněji při celkově málo pružné poptávce (strmý tvar křivky poptávky), méně silně při celkově pružné poptávce (plošší tvar křivky poptávky). Uvedenou tendenci musí vzít každá nedokonale konkurenční firma v úvahu ve funkci očekávaného příjmu.

Funkce očekávaného příjmu nedokonale konkurenční firmy má obvykle nelineární tvar nejprve rostoucí a poté klesající křivky. Funkce příjmu může mít přitom více lokálních bodů maxima příjmů, pokud je charakterizovaná křivkou ve tvaru polynomů vyšších stupňů než 2. [8]

4. RWE V ČESKÉ REPUBLICE

RWE patří mezi pět největších evropských elektrárenských a plynárenských společností. Podniká ve výrobě, obchodu, přepravě a zásobování elektřinou a plynem. Více než 70 000 zaměstnanců dodává více než 16 milionům zákazníků elektřinu a přibližně 8 milionům zákazníků plyn. V hospodářském roce 2009 dosáhla společnost RWE zisku ve výši přibližně 48 miliard EUR.[11]

RWE sídlí v Německu, jež je také společně se Spojeným královstvím, Holandskem a střední a jihovýchodní Evropou hlavním trhem, na který se tato společnost specializuje. Společnosti RWE patří pod mateřskou **RWE AG**. **RWE Transgas ČR** se specializuje na dovoz a prodej zemního plynu v České republice. Skupina RWE je třetí největší evropskou energetickou skupinou.

4.1. Koncern RWE

Pod vedením RWE AG a pod značku RWE spadá celkem osm divizí – RWE Deutschland, RWE Power, RWE npower, Essent, RWE East, RWE Innogy, RWE Dea a RWE Supply & Trading.

RWE Transgas, a.s. zajišťuje prostřednictvím společnosti **NET4GAS** (dříve RWE Transgas Net) tranzit zemního plynu v šesti regionech České republiky a provozuje zásobníky zemního plynu prostřednictvím společností **RWE GAS Storage**. RWE má v oblasti distribuce zemního plynu v České republice výsadní postavení.

Skupina RWE se skládá z následujících společností:

RWE AG je vedoucí společností celého koncernu, která řídí všechny její společnosti. Sídlí v Essenu a je zodpovědná za strategický rozvoj, plánování, controlling, finance a komunikaci na nejvyšší úrovni celého koncernu RWE.[11]

RWE Deutschland AG spojuje aktivity skupiny RWE v Německu v oblasti elektřiny, distribuce a energetické účinnosti a řídí německé regionální společnosti. Společnost má právně nezávislé dceřiné společnosti pro distribuci a provoz rozvodných sítí, síťové služby a zásobníky plynu. Kromě toho existují dceřiné společnosti zabývající se činnostmi

souvisejícími s energetickou účinností, včetně e-mobility a rozvojem a provozem inteligentních zařízení pro měření spotřeby energie.[11]

RWE Deutschland AG je největší holdingovou společností skupiny RWE.

RWE Power je jedním z největších výrobců elektrické energie v Evropě a zejména pak v Německu, která vyrábí elektrickou energii ze všech dostupných zdrojů, jádra, černého i hnědého uhlí, zemního plynu, biomasy, vody i větru. RWE Power zaměstnává více než 18 000 lidí.[11]

RWE Supply & Trading je společnost zaměřená na celoevropský obchod se všemi produkty v portfoliu koncernu. RWE Trading obchoduje s elektřinou, zemním plynem, uhlím a ropnými produkty s energetickými deriváty, které slouží k zajištění proti změnám cen energií. Od roku 2002 obchoduje RWE Supply Trading také s energetickými povolenkami. 500 zaměstnanců společnosti sídlí vedle Essenu také v Londýně a ostatních místech po celé Evropě.[11]

RWE npower působí ve Velké Británii a obsluhuje zdejší zákazníky koncernu RWE. Pro výrobu elektřiny využívá zemní plyn, ropu, uhlí a obnovitelné zdroje energie. RWE npower obsluhuje cca 6,7 milionu zákaznických účtů a vyrábí cca 8 % elektřiny používané ve Velké Británii.[11]

Essent je největším dodavatelem energie v Nizozemsku. Elektrickou energií, zemním plynem, teplem a souvisejícími službami zásobuje 2,6 milionu zákazníků. Essent je aktivní také na energetickém trhu v Belgii.

RWE Dea AG sídlí v Hamburgu a je zaměřena na objevování a těžbu ropy a zemního plynu. Společnost využívá nejmodernější techniky pro těžbu a produkci surovin a využívá know-how, které společnost získala za více než 110 let svého působení v oboru. RWE Dea se také snaží o ochranu životního prostředí a bezpečnost. RWE Dea ovládá produkční kapacity v Německu, Nizozemsku, Velké Británii, Norsku, Egyptě a zároveň je držitelem licence pro těžební průzkum v Alžíru, Libyi a Polsku. V Německu ovládá RWE Dea podzemní zásobníky zemního plynu.

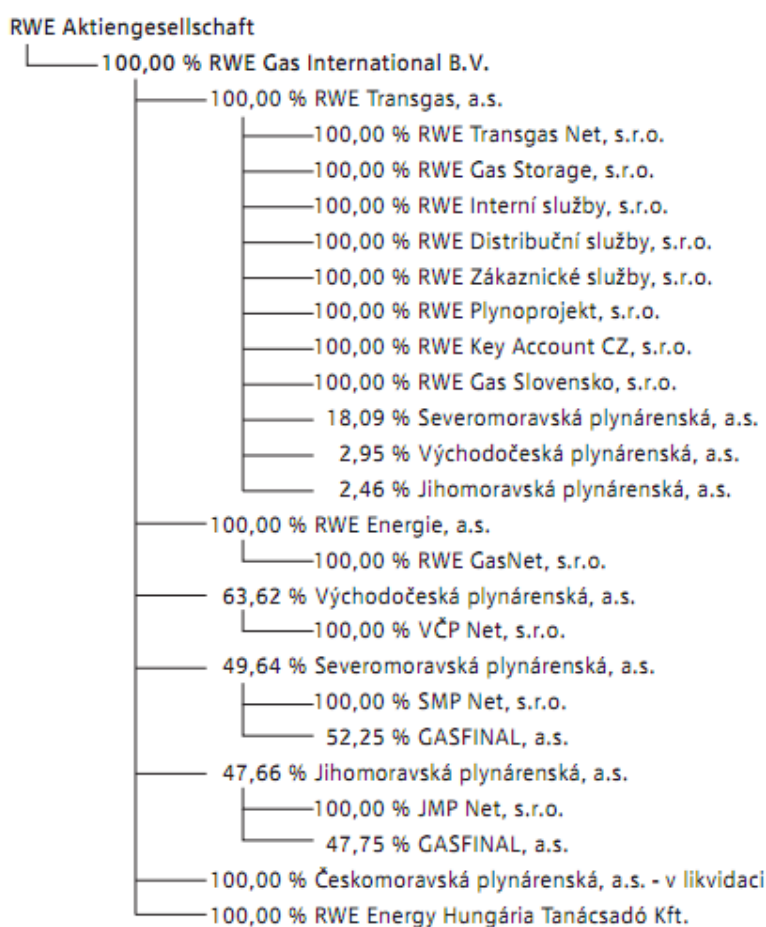
RWE Innogy je odpovědná za vše, co souvisí s obnovitelnými zdroji energie. RWE jejím prostřednictvím od roku 2008 každoročně investuje jednu miliardu Eur do rozšiřování svých činností v oblasti větrných elektráren na souši i na moři, vodních elektráren, biomasy, výroby elektřiny ze solárních a geotermálních zdrojů, přílivových elektráren a výroby elektřiny z mořských vln.[11]

RWE East

Další z divízi skupiny RWE, RWE East má sídlo v Praze a zastřešuje účast ve skupině RWE pro střední a jihovýchodní Evropu a Turecko. Mezi ně patří: RWE Transgas v České republice, RWE Hungaria v Maďarsku, RWE Polska v Polsku, VSE na Slovensku a RWE Holding v Turecku. Kromě toho RWE East řídí projekty v regionu, např. v Chorvatsku nebo Rumunsku. Zaměstnanci RWE East odpovídají za řízení financí a účastí a za strategický a obchodní rozvoj ve střední a jihovýchodní Evropě.[11]

Pro bližší přiblížení schématu koncernu RWE slouží následující schéma:

Schéma propojení a ovládání společností v rámci relevantní linie koncernu RWE k 31. prosinci 2009

[11]

4.2. Historie plynárenství v České republice

Plyn se v České republice poprvé objevil v 19. Století. Jednalo se o svítiplyn, který začali používat jednotlivci ke svícení například v kanceláři nebo v domě. Plyn si získával stále

větší oblibu a tak bylo jen otázkou času, kdy přijde nabídka na vybudování a provoz plynového osvětlení. Takovou nabídku předložila v roce 1828 londýnská společnost Imperial Continental Gas Association pražskému magistrátu. Nabídka byla zamítnuta a Praha tím přišla o možnost být prvním městem Rakousko - Uherska s plynovým osvětlením.

V roce 1847 bylo v Praze již 200 plynových lamp a další města osvětlená plynem přibývala. 1. soukromá plynárna byla uvedena do provozu roku 1947 v Karlině a další kvapem přibývaly. Plynárna vznikla například také v Holešovicích, na Žižkově či na Smíchově a také v Brně, Liberci, Plzni a dalších městech. V témže roce byl do provozu uveden dálkový plynovod Most-Praha.

Ve 20. století trh s plynem stagnoval kvůli rozvoji elektrické energie. Ne však na dlouho, protože plyn byl stále potřeba především k pohonu motorů, vytápění a pro průmyslové účely. Plynárny reagovaly modernizací, a tak vznikla jedna z nejmodernějších plynáren v Evropě v Praze Michli.

V roce 1945 bylo Československé plynárenství znárodněno a začal být masově využíván zemní plyn z Moravy a zemí bývalého Sovětského svazu místo do té doby užívaného svítiplynu.

V roce 1967 byl do provozu uveden plynovod Bratrství, který dopravoval zemní plyn na Slovensko a jižní Moravu.

Velmi důležitým mezníkem českého plynárenství bylo v roce 1972 zahájení provozu jednoho z nejvýznamnějších evropských plynovodů - Tranzitního plynovodu a vybudování předávacích stanic, které k nám přivádí plyn z Ruska a Evropy.

V roce 1994 přišlo rozdělení tehdejší plynárenské společnosti s názvem **Český plynárenský podnik** na **Transgas a osm regionálních distribučních společností**.

V roce 2000 vláda rozhodla o způsobu dokončení transformace českého plynárenství a začala s jeho privatizací. Primárně přetvořila společnost Transgas na akciovou společnost a v roce 2002 následně dokončila privatizaci českého plynárenství - prodej Transgasu a. s. a podílů v distribučních společnostech německé společnosti RWE Gas AG. Dnem 17. května 2002 se tedy Transgas, a. s. stal součástí německé skupiny RWE AG, dceřiné společnosti RWE Gas AG. Stalo se tak potom, co Úřad pro ochranu hospodářské soutěže vyslovil souhlas s fúzí společností Transgas, a. s. se společností RWE Gas AG.[18]

ÚHOS však dal Německé formě podmínku, a sice že nesmí jakýmkoliv způsobem ovládnout Moravské naftové doly Hodonín, jejich jediného konkurenta v ČR a také nesmí prostřednictvím svého podílu v dolech blokovat jejich obchodní rozhodnutí.

Tuto privatizaci však provázela řada pochybností. Například jak bude stát hlídat dodržování hospodářské soutěže a regulérnost chování na trhu? Podle jakých pravidel bude ceny stanovovat německý monopol v ČR?

1. března 2004 zahájila činnost společnost **RWE Energy Czech Republic s.r.o.**, která řídila veškeré obchodní aktivity RWE Energy v České republice. Společnost RWE Energy Czech Republic s.r.o. zodpovídala za řízení dovozu a tranzitu plynu a dálkové zásobování plynem společností Transgas a koordinaci rozdělování dodávek plynu v České republice.

Na českém trhu se 21. dubna 2005 poprvé společně pod značkou energetické skupiny RWE představila RWE Transgas, a.s. se šesti regionálními plynárenskými distribučními společnostmi. Příslibem pro více než 2,2 miliónu zákazníků skupiny RWE v ČR je nová zákaznická orientace akceptující rozdílné individuální a regionální potřeby.

Od 1. ledna 2006 přestal RWE Transgas na základě požadavků směrnice Evropské unie a novely energetického zákona vykonávat roli provozovatele přepravní soustavy a rozdělil se na dvě právně samostatné a nezávisle fungující části. Provoz přepravní soustavy nyní vykonává **NET4GAS** (do 3. 3. 2010 se užívala obchodní firma RWE Transgas Net) a **RWE Transgas** vystupuje výhradně jako obchodník se zemním plynem. Rozdělení společnosti neboli právní unbundling slouží k zajištění rovného přístupu všem dovozcům a obchodníkům na trhu se zemním plynem.

Od 1. 1. 2007 se z každé z těchto regionálních společností oddělila činnost přepravy zemního plynu. Regionální distribuční společnosti se tak staly obchodníky s touto komoditou a provozovateli distribuční soustavy jsou společnosti mající v názvu slovo „Net“: **RWE GasNet** (dříve STP Net, SČP Net, ZČP Net), **SMP Net**, **JMP Net** a **VČP Net**.

Podzemní zásobníky zemního plynu skupiny RWE v České republice spravuje od května 2007 společnost **RWE Gas Storage**.^[18]

4.2.1. RWE na českém trhu

Jak bylo popsáno výše, RWE vstoupila na trh s plynem v České republice v roce 2002, kdy v rámci privatizace koupila za 4,1 miliard Eur české plynárenství. Tehdy Česká vláda

prodala společný balík akcií **Transgas** a osmi dalších distributorů plynu společnosti RWE Gas AG. Německá společnost má v současné době v České republice cca 2 300 000 zákazníků.

RWE Transgas, je řídicí společností v České republice, jejíž hlavními obchodními aktivitami jsou dovoz zemního plynu a obchod se zemním plynem. Řídí také činnost všech společností v České republice patřících pod skupinu RWE. Od roku 2010 obchoduje také s elektrickou energií.

Do skupiny RWE v ČR patří regionální plynárenské společnosti:

- **RWE Energie** (vznikla fúzí Západočeské plynárenské, Středočeské plynárenské a Severočeské plynárenské),
- **Východočeská plynárenská,**
- **Severomoravská plynárenská,**
- **Jihomoravská plynárenská,**

jež jsou zaměřené na prodej zemního plynu koncovým zákazníkům.

RWE Gas Storage je společnost skupiny RWE v České republice, jež řídí podzemní zásobníky zemního plynu, ty spravuje od května 2007.

Provozní a podpůrné činnosti pro všechny společnosti skupiny RWE v ČR zajišťuje společnost **RWE Interní služby**. [7] Další společnosti patřící do skupiny RWE v České republice jsou:

- **RWE Key Account,**
- **RWE zákaznické služby,**
- **RWE interní služby,**
- **Společnost NET4GAS.**

4.2.2. NET4GAS

NET4GAS je významnou společností skupiny RWE v České republice. Je provozovatelem přepravní plynárenské soustavy v České republice a zabezpečuje:

- mezinárodní přepravu zemního plynu přes Českou republiku do zemí západní Evropy,

- vnitrostátní přepravu zemního plynu zejména pro regionální plynárenské společnosti.

Vznikla jako důsledek liberalizace trhu s plynem 1. ledna 2006, kdy přestal RWE Transgas na základě požadavků směrnice Evropské unie a novely energetického zákona vykonávat roli provozovatele přepravní soustavy a rozdělil se na dvě právně samostatné a nezávisle fungující části. Provoz přepravní soustavy vykonává společnost NET4GAS, s.r.o. pod jménem RWE Transgas Net, s.r.o. Tzv. unbundling neboli právní rozdělení společnosti má zajistit rovnoprávnost všech dovozců a obchodníků na trhu se zemním plynem.

Přenosová soustava, zajišťující přepravu zemního plynu z ČR do zahraničí a naopak tvoří plynovody v celkové délce 2 460 km.

Vnitrostátní soustava plynovodů je tvořena plynovody o celkové délce 1 183 km.[19]

4.2.3. Přirozený monopol NET4GAS, s.r.o. na trhu s plynem

Společnost NET4GAS, s.r.o. patřící do skupiny RWE je výhradním držitelem licence na přepravu plynu. Jedná se tak o přirozený monopol v této oblasti. Následující **Tabulka 1** nám ukazuje vývoj vybraných ukazatelů této společnosti.

Tabulka 1: vybrané ukazatele společnosti NET4GAS, s.r.o.[19]

Vybrané ukazatele	Tržby celkem (mil. Kč)	Zisk po zdanění (mil. Kč)	Investice (mil. Kč)	Počet zaměstnanců (přepočtený)
2006	11 099	4 457	211	791
2007	10 899	7 410	268	709
2008	9 952	4 508	179	688
2009	9 932	4 647	350	502

5. TRH S PLYNEM V ČESKÉ REPUBLICE

Od roku 2001 prochází trh s plynem v České republice výraznými změnami, jež mají za cíl celkovou liberalizaci trhu s touto komoditou. Tyto změny se určují v takzvaných „Regulačních obdobích“. Tuto metodiku používá jak ČR, tak i řada jiných států v Evropě. Cílem je zajištění zdravě konkurenčního prostředí na trhu s plynem. Zároveň musí zůstat zachován dostatek plynu pro spotřebitele a zachování co nejnižší ceny, zejména pak pro domácnosti.

5.1. Liberalizace trhu s plynem

Liberalizace trhu má za cíl ukončit monopolní obchodování se zemním plynem v ČR a jeho otevření dalším obchodníkům a vytvořit na trhu podmínky pro volnou soutěž.

V návaznosti na rozhodnutí Energetického regulačního úřadu oddělit distribuce od vlastního obchodu s plynem mají všichni koneční odběratelé od **1. 1. 2007 možnost změnit dodavatele plynu**. Oddělení distribuce a obchodu je za účelem zajištění vyšší průhlednosti obchodování s plynem a také proto, aby nevznikaly žádné skryté náklady. Koneční odběratelé mají nyní právo ovlivnit část svých celkových nákladů za spotřebu plynu tím, že si zvolí svého dodavatele.

Po příchodu společnosti RWE Transgas na český trh s plynem měla tato firma oproti konkurenci značnou výhodu, protože ovládala jak výrobu, tak i přepravu plynu. Trh s plynem v ČR ovládala z devadesáti procent. Pro zajištění rovnoprávnosti všech dovozců a obchodníků na trhu se zemním plynem bylo třeba tuto situaci řešit.

5.1.1. Regulace trhu s energiemi v EU

Liberalizační procesy související s energetickými trhy byly zahájeny asi před 10 lety. Od roku 2003, kdy vstoupily v platnost směrnice o situaci na trhu s plynem Evropská komise neustále sledovala jejich dodržování a důsledky pro trh.

Při posouzení dopadu regulačních opatření bylo nutné tato opatření změnit, aby bylo možné dotvářet vnitřní trh s plynem a zajistit tak nejlepší ceny a další rozvoj konkurence.

Zasedání Evropské rady konané na jaře 2007 tedy vyzvalo Komisi, aby navrhla další opatření, mezi ně patří například:

- oddělení dodavatelských a výrobních činností od provozování sítě,
- další harmonizaci pravomocí a větší nezávislost vnitrostátních energetických regulačních orgánů,
- vytvoření nezávislého mechanismu pro spolupráci vnitrostátních regulačních orgánů,
- vytvoření mechanismu pro provozovatele přenosových nebo přepravních soustav, kterým by mohli zlepšit koordinaci provozování sítí a jejich zabezpečení, přes hraniční obchod a provoz sítě,
- vyšší průhlednost operací na energetickém trhu.

Od 1. 1. 2007 tak vstoupila v platnost novela energetického zákona zajišťující liberalizaci trhu s energiemi.

Projednávání Evropského parlamentu o liberalizaci trhů s energiemi znamenalo pro společnost RWE, v rámci zachování podmínky oddělení dodavatelských a výrobních činností od provozování sítě, původně výběr ze tří řešení:

- Prvním bylo, že by musel přepravu plynu prodat zcela jiné společnosti. V tomto případě jde o takzvaný úplný unbundling.
- Jako druhé řešení byla možnost přepravu neprodávat, ale předat jí do rukou tzv. nezávislého systémového operátora, čímž by nad jejím fungováním společnost ztratila moc.
- Třetí možností by bylo opět vytvoření operátora, avšak zachování částečného vlivu společnosti.

Evropští zákonodárci ale nakonec svolili s méně bolestivým řešením a spokojili se jen s právním a účetním oddělením společnosti, přičemž pracovníků musí být pracovní smlouva rozšířena o doložku mlčenlivosti. To aby nedocházelo k nechtěnému informátorství a ovlivňování. Společnost tedy vydělila činnost provozní sítě zvlášť. Byla vytvořena akciová společnost NET4GAS, která je sty procenty vlastněna mateřskou RWE.

Proces liberalizace mají zajistit i následující rozhodnutí a směrnice:

- **Novela energetického zákona provedená zákonem č. 158/2009 Sb.:** tato novela zákona vešla v účinnost od 4. července 2009 má za cíl zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu, podmínky přístupu k plynárenským přepravním soustavám a opatření pro zabezpečení dodávek elektřiny.
- **Směrnice 2003/55/EC** o společných pravidlech vnitřního trhu s plynem.
- **Směrnice Rady 2004/67/ES** o opatřeních na zabezpečení zásobování plynem.
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady 1775/2005** o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám.[10]

Z důvodu právního oddělení společností, které probíhá **v souladu se zákonem č. 458/2000 Sb.** o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), se od 1. ledna 2007 z dosavadních regionálních distribučních společností vyčlenila činnost distribuce. Vznikly tak nové samostatné společnosti zajišťující distribuci zemního plynu. Původní dodavatelé plynu od 1. ledna 2007 fungují na liberalizovaném trhu s plynem pouze jako obchodníci s plynem, jejichž působnost není územně omezena.[12]

Proces liberalizace trhu s plynem by měl zajistit větší teritoriální diverzifikaci dodavatelů, snížit jejich diskriminaci a rozvolnit trh. V důsledku to znamená vytvořit liberální jednotný trh energií v rámci EU, který by umožňoval solidaritu v krizových situacích. Na základě liberalizačních směrnic se Evropská unie stává nejvíce integrovaným energetickým trhem ve světě.

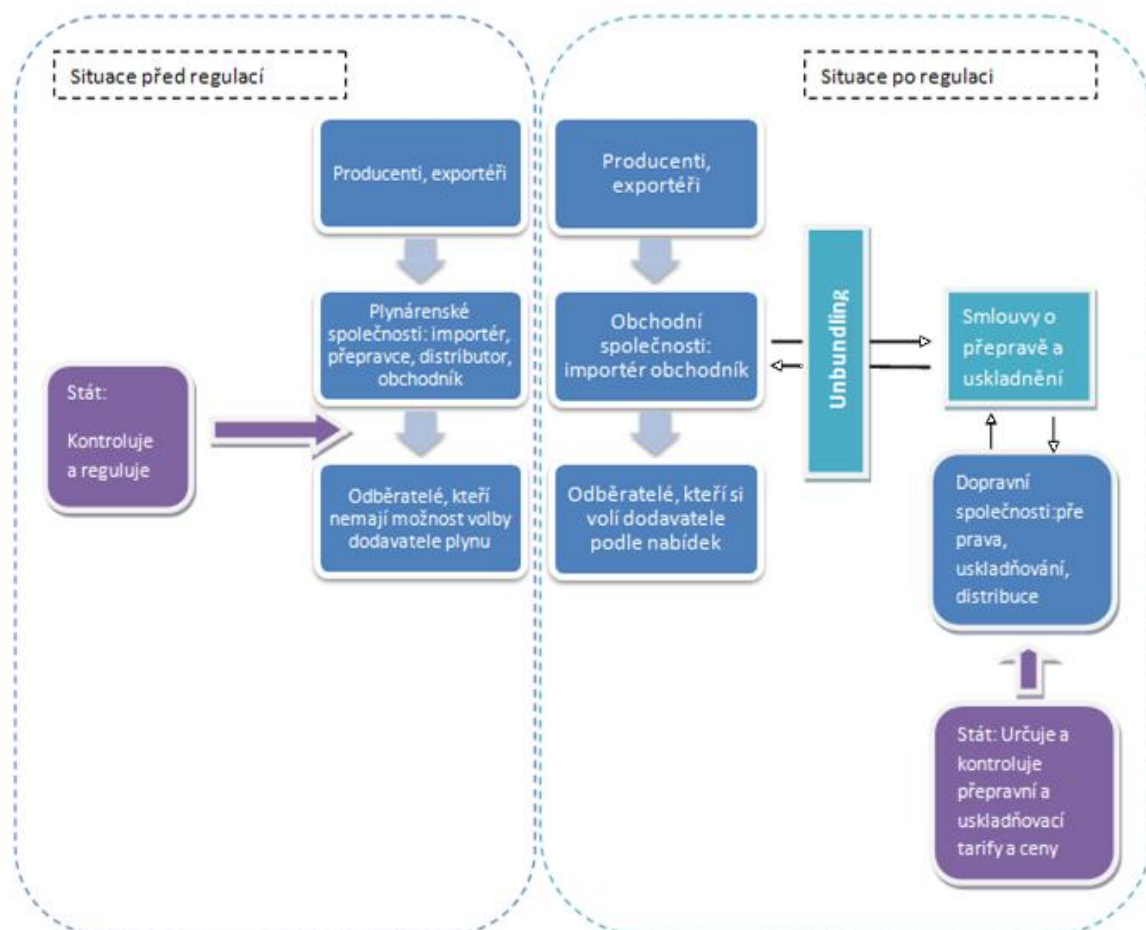
5.2. Unbundling

Jak již bylo řečeno, společnost byla v návaznosti na regulaci trhu s energiemi nucena oddělit výrobní a dodavatelskou činnost od činnosti provozování sítě. Vznikla tak společnost NET4GAS, a to prostřednictvím tak zvaného právního unbundlingu.

***Právní unbundling** - v tomto případě je vyžadováno, aby provoz distribuční soustavy byl oddělen do samostatné právní entity - provozovatele distribuční soustavy. Tento musí být*

nezávislý na ostatních činnostech integrované společnosti. Tento požadavek nevyžaduje oddělení vlastnictví majetku.[14]

Následující schéma zobrazuje situaci na trhu před a po zavedení regulace.

Unbundling RWE byl naplněním zákonné povinnosti, které vznikly energetickým společnostem při aplikaci evropských rozhodnutí do české legislativy. V RWE tedy probíhaly po tři roky značné změny ve struktuře, organizaci a hospodaření stávajících i nově vzniklých společností.

5.3. Reálné změny

Liberalizace trhu s plynem je však ve svých počátcích a zatím nevede k přílišným změnám jak v ČR, tak ani v Evropské unii. Je to tak protože:

- Není příliš rozvinutá konkurence.
- Zákazník je konzervativní a nechce měnit dodavatele.

- Ceny RWE se odvíjejí především od situace na světových trzích, proto je těžké je překonat.
- Ceny jsou regulovány ERU.
- Část ceny, která není regulována, je cena za uskladnění plynu, přičemž RWE ovládá 6 z 8 zásobníků plynu na území České republiky a tím pádem má velkou měrou možnost ovlivnit celkovou cenu plynu.

Je zřejmě příliš brzy na to posuzovat výsledky liberalizace. Evropská komise však stále monitoruje stav trhu s energiemi a jeho rozvolňování, jakož i procesy „unbundlingu“, které v návaznosti na nové regulace vznikají.

6. ANALÝZA ODVĚTVÍ

Abych zjistila, jak si vede společnost RWE na trhu s plynem v České republice, jakým způsobem ovládla trh a proč o ní uvažujeme jako přirozeném monopolu, je třeba zanalyzovat odvětví trhu s plynem v rámci České republiky.

S pomocí vybraných ukazatelů hospodaření zjistím pozici podniku v odvětví a obecně její pozici mezi českými firmami. Dále uvedu hodnocení RWE podle sdružení Czech Top 100, které každoročně vyhláší nejsilnější společnosti na českém trhu.

Analýza nám dá odpověď na otázky podstatné pro tvorbu této práce. Odpoví nám na otázky, zda existuje nějaká reálná konkurence pro firmu RWE, jaký má podíl na trhu, jaký je rozsah a růst trhu.

V této kapitole také zanalyzuji ceny plynu, jejich tvorbu a části. V rámci analýzy také ve zkratce popíši samotnou komoditu, tedy zemní plyn a uvedu přehledy jeho spotřeby.

6.1. Základní charakteristiky odvětví

V analýze odvětví vymezím trh jako trh s plynem v České republice a odvětví charakterizuji jako plynárenství v České republice. Jedná se o trh, který je celkově závislý na cizích zdrojích.

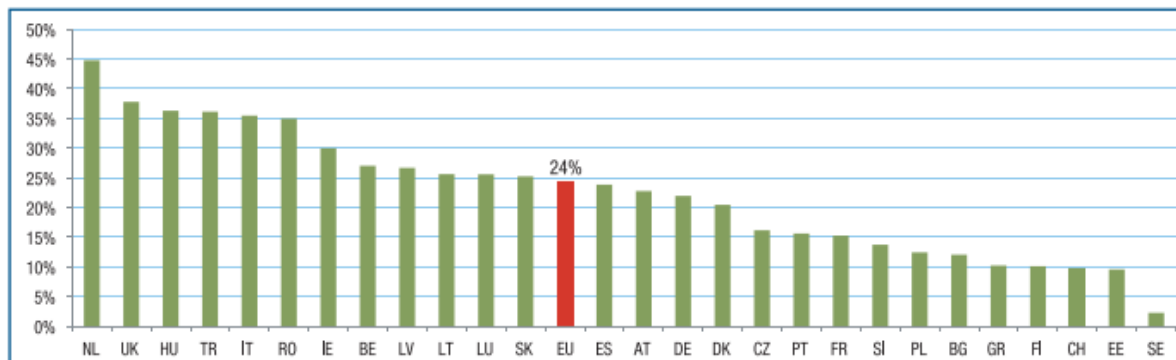
6.2. Rozsah trhu

V České republice se za rok 2010 podle Energetického regulačního úřadu spotřebovalo celkem **8 979 600 tis. m³** zemního plynu. Průměrná roční spotřeba zemního plynu v ČR spočtená jako průměrná spotřeba za roky 2003 až 2007 je **5 475 439 tis. m³**.

Z následujícího grafu můžeme vidět spotřebu zemního plynu za rok 2009 v EU 27.

Graf 13: spotřeba zemního plynu EU27, 2009 [21]

2009 Share of Natural Gas in Primary Energy Consumption (%)

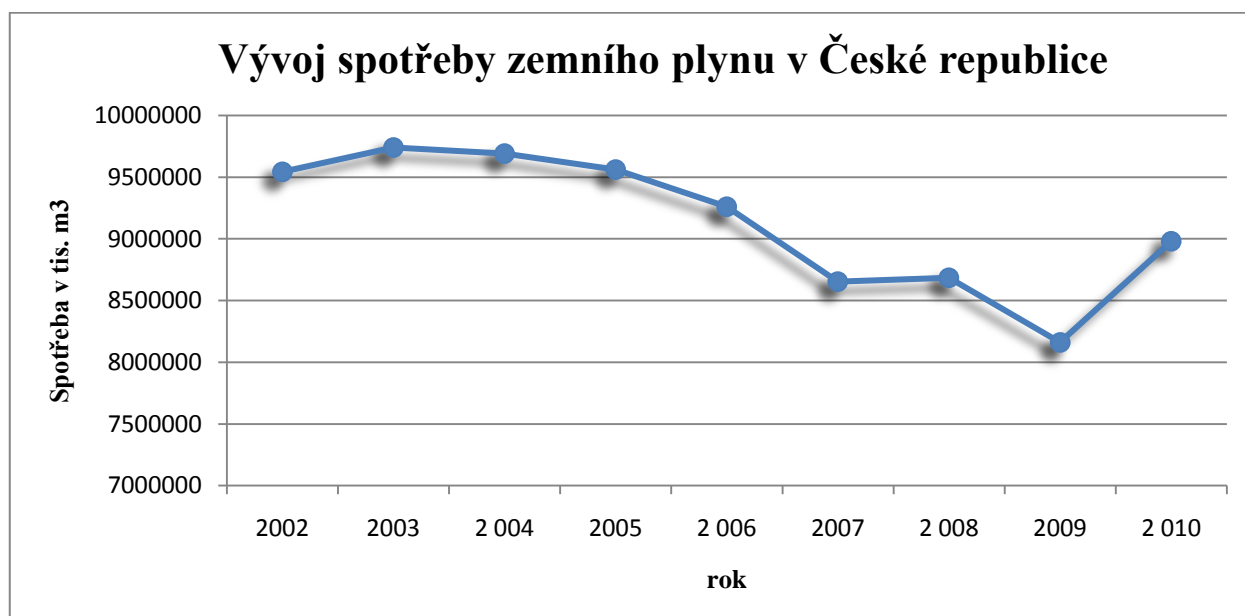

Česká republika je ve spotřebě v rámci Evropy spíše podprůměrným spotřebitelem. Vezmeme-li však v potaz rozlohu České republiky, můžeme říct, že trh je středně rozsáhlý.

6.3. Růst trhu

Od roku 2002, kdy přišla na český trh společnost RWE, se spotřeba zemního plynu sledovaná za celou Českou republiku odvíjela takto:

Graf 14: vývoj spotřeby zemního plynu v České republice

Z **Grafu 14** vidíme, že spotřeba zemního plynu v posledních letech mírně klesala, ale z roku 2009 na rok 2010 můžeme vidět rostoucí spotřebu.

Přesné údaje o vývoji spotřeby plynu jsou uvedeny v následující **Tabulce 2**.

Tabulka 2: celková spotřeba zemního plynu v ČR[12]

Celková spotřeba zemního plynu v ČR v tis. m ³								
2002	2003	2 004	2005	2 006	2007	2 008	2009	2 010
9 542 100	9 739 300	9 691 000	9 562 000	9 259 300	8 652 600	8 683 100	8 161 300	8 979 600

6.4. Zemní plyn

Hlavní komoditou v tomto odvětví je zemní plyn. Jedná se o přírodní hořlavý plyn, jež je hojně využíván jako významné plynné fosilní palivo. Hlavní složkou plynu je methan (obvykle přes 90 %) a ethan (1–6 %). Nachází se v podzemí buď samostatně, společně s ropou nebo černým uhlím. Používá se také jako zdroj vodíku při výrobě dusíkatých hnojiv. Díky tomu, že obsahuje především methan, má v porovnání s ostatními fosilními palivy při spalování nejmenší podíl CO₂ na jednotku uvolněné energie, a proto je považován za ekologické palivo. Ve vozidlech se využívá ve stlačené podobě.

Samotný zemní plyn je bez zápachu, proto se při jeho distribuci provádí tzv. odorizace, tj. přidávají se do něj zapáchající plyny (např. ethyl-merkaptan) tak, aby čichem bylo možno pocítit zemní plyn ve vzduchu v koncentraci větší než 1 procento.[15]

6.4.1. Průmyslové využití

Zemní plyn využívají pro své výrobní procesy nebo pro vytápění podniky všech velikostí a odvětví. Nejčastěji je zemní plyn využíván ve sklárnách, ocelárnách, chemickém průmyslu a textilním průmyslu.[11]

6.4.2. Zdroj plynu

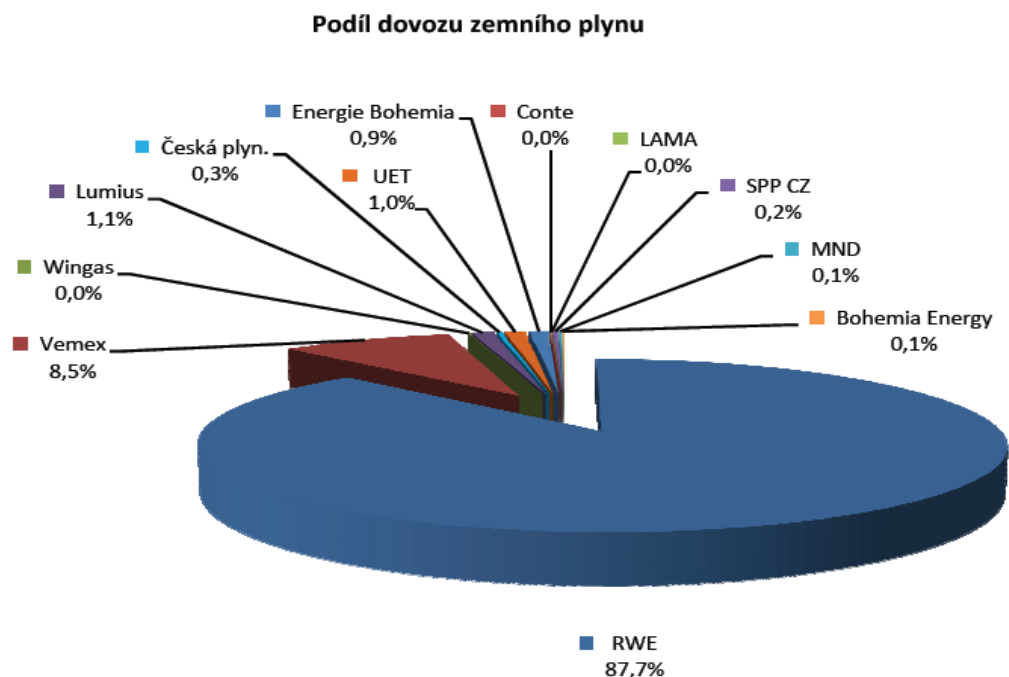
Vlastní zdroje plynu využívané výrobci v České republice tvoří jen jedno procento z domácí spotřeby plynu. Jedná se o tzv. degazační plyn z černouhelných dolů na severní Moravě, je tedy nutné plyn dovážet ze zahraničí. Převážná většina plynu se dováží z Ruské federace prostřednictvím firmy Gazprom export Ltd. a menší měrou z Norska od konsorcia místních producentů jako jsou ExxonMobil Production Norway Inc., Statoil Hydro ASA, Norske ConocoPhillips AS, TOTAL E&P NORGE AS, ENI Norge AS.

6.5. Koncentrace firem v odvětví

V odvětví se pohybují tito účastníci trhu s plynem:

- Provozovatel přepravní soustavy společnost **NET4GAS, s.r.o.**, která vlastní výhradní licenci na přepravu plynu, ovládá z větší části trh s dovozem plynu v České republice a je tedy přirozeným monopolistou v této oblasti. Následující graf demonstruje, jakou měrou se na dovozu podílí právě skupina RWE. Údaj je z roku 2009, kdy již přišlo díky liberalizaci rozvolnění trhu pro konkurenci. I v současnosti však RWE v této oblasti dominuje.

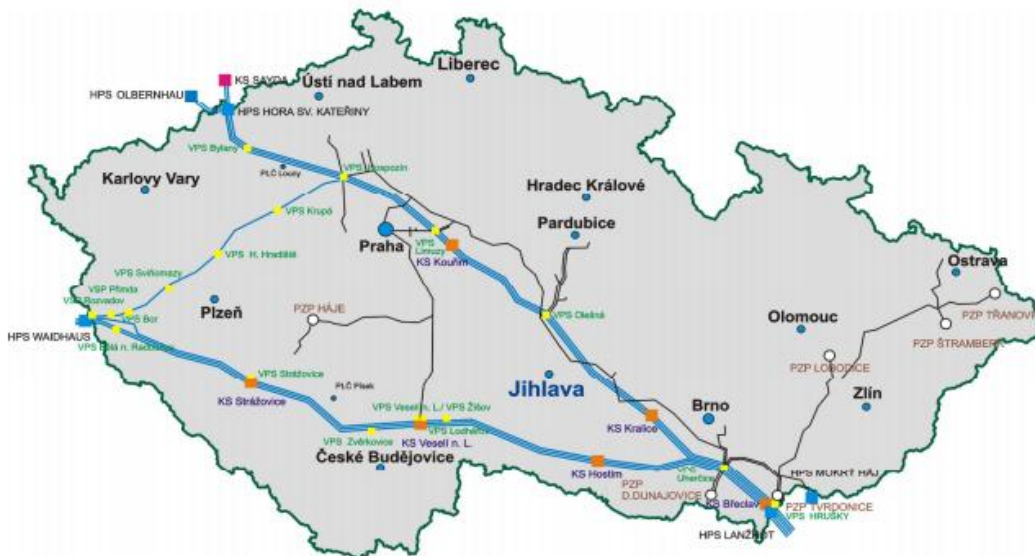
Graf 15: podíl RWE na dovozu zemního plynu 2009 [22]

- Osm provozovatelů distribučních soustav, které jsou napojeny přímo na přepravní soustavu, jsou jimi: **Pražská plynárenská Distribuce, a. s.**, **STP Net, s.r.o.**, **E.ON Distribuce, a.s.**, **SČP Net, s.r.o.**, **ZČP Net, s.r.o.**, **VČP Net, s.r.o.**, **JMP Net, s.r.o.** a **SMP Net, s.r.o.** Všichni distributoři vyjma E.ON Distribuce, a.s. a Pražská plynárenská Distribuce, a. s. patří do plynárenské skupiny RWE Energy AG.

- Více než 80 provozovatelů lokálních distribučních soustav, které nejsou přímo napojené na distribuční soustavu.
- Obchodníci s plynem: **RWE Transgas, a.s., Pražská plynárenská, a.s., Středočeská plynárenská, a. s., E.ON Energie, a.s., Severočeská plynárenská, a.s., Západočeská plynárenská, a.s., Východočeská plynárenská, a.s., Jihomoravská plynárenská, a.s., Severomoravská plynárenská, a.s.VEMEX s.r.o., LAMA INVESTMENTS, a.s., VNG Energie Czech, a.s., United Energy Trading, a.s., MND, a.s., Lumen Energy, a.s., Energie Bohemia, a.s., Quantum Vyškov, a.s., Česká energie, a.s., Wingas GmbH.**
- **Provozovatelé podzemních zásobníků plynu:** V České republice je většina plynu využívána jako palivo pro domácnosti, tím vzniká problém uskladnění plynu v letních měsících, kdy je spotřeba plynu výrazně menší než v měsících zimních. Poměr spotřeby v zimních a letních měsících se pohybuje průměrně okolo hodnot 7:1 až 8:1, což je v rámci Evropy poměrně vysoký rozdíl. Provozovatelé podzemních zásobníků jsou v České republice celkem tři. Jedná se o **RWE Gas Storage, s.r.o.**, která se k 1. květnu 2007 majetkově vyčlenila z mateřské společnosti RWE Transgas, a.s., nyní vlastní celkem šest z osmi podzemních zásobníků plynu umístěných na území České republiky. Dále pak společnost **Moravské naftové doly** a **Společnost SPP Bohemia a.s.** V podzemních zásobnících je možné skladovat až jednu třetinu celkové roční spotřeby plynu.

V následujícím obrázku můžeme vidět plynovody, jimiž se dopravuje plyn do ČR a také systém podzemních zásobníků. Česká republika je velmi důležitou tranzitní spojnici mezi Ruskem, východní Evropou a západní Evropou (Německo, Francie).

Systém plynárenské soustavy a podzemních zásobníků v ČR

[8]

6.6. Zákazníci

Zemní plyn je hojně využíván jak v domácnostech, tak ve všech oblastech výroby, a také v průmyslové sféře.

Pokud bychom chtěli určit v jakých odvětvích se plyn nejvíce spotřebovává, pak je to nejvíce **výroba tepelné energie k vytápění domácností**, to je zhruba 20 % z celkově spotřebovaného plynu v ČR, dále se plyn nejvíce využívá k výrobě skla a skleněných výrobků, k výrobě základních chemických látek a také k výrobě železa a oceli.

6.7. Stanovení ceny plynu pro koncové odběratele

Celková cena dodávky plynu je rozdělena na část regulovanou **Energetickým regulačním úřadem** a část neregulovanou, kterou si stanovuje obchodník s plynem, dodávající plyn do konkrétního odběrného místa. Mezi **regulované ceny** patří:

- ceny za přepravu plynu (cena za přepravu po ČR),

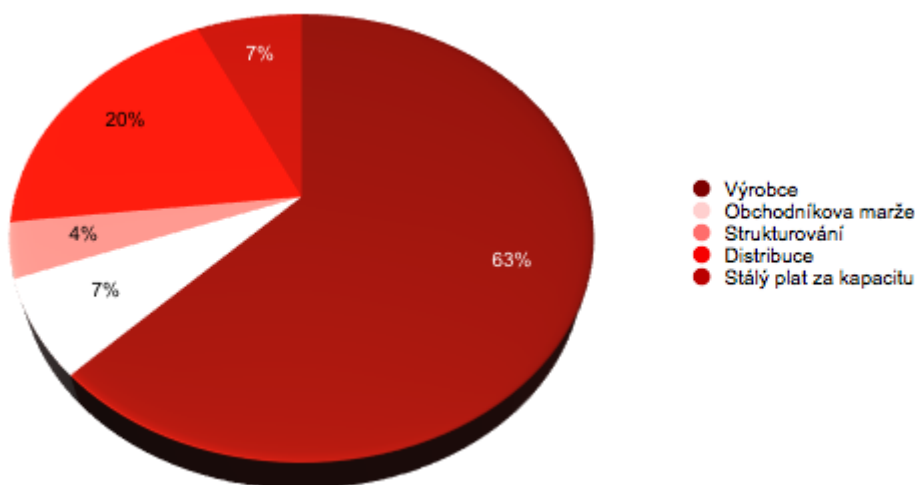
- distribuci plynu (přeprava plynovody k zákazníkům, nejvyšší podíl na celkové ceně),
- cena za služby operátora trhu¹.

Neregulované ceny jsou ostatní ceny v cenících obchodníků s plynem. Určují si je samotné společnosti na trhu s plynem podle svého portfolia zákazníků a podle obchodní strategie.

- **Cena za komoditu a obchod** – Tvoří přibližně 65 % z ceny. Tato cena obsahuje cenu plynu od dovozce, náklady obchodní činnosti a marži obchodníka.
- Dalšími náklady jsou například **náklady na uskladňování plynu v podzemních zásobnících**, cena za ostatní služby dodávky nebo náklady obchodníka na přepravu plynu ve vstupním bodě na hranicích a jiné ceny dle jednotlivých ceníků.

Dodávka plynu a služba uskladňování plynu jsou ty části ceny, jež může zákazník ovlivnit tím, že změní dodavatele. Jedná se o složku neregulovaných cen, která tvoří přibližně 70 % koncové ceny.

Graf 16 : cena zemního plynu pro koncového zákazníka se tedy skládá z následujících částí:[1]

¹ Operátor trhu je akciová společnost založená a vlastněná minimálně z 67 % státem. Společnost se zabývá organizováním obchodování se zemním plynem mezi obchodníky s plynem, zpracováním dat potřebných pro fungování přepravní soustavy a prováděním dalších činností spojených s fungováním trhu s plynem. (http://www.eru.cz/user_data/files/plyn/60_FAQ/faq7_jake_je_slozeni_ceny_za_dodavku_plynu.pdf)

Pozn.: Uvedené složení je pouze orientační. Nákupní cena pro české obchodníky závisí několika faktorech. Prvním z nich je vývoj konkurenčních komodit jako jsou topné oleje a černé uhlí na světových trzích a druhým faktorem je vývoj měnových párů USD/CZK a EUR/USD.[16]

Od roku 2008 začala na liberalizovaném trhu působit řada nových obchodníků s plynem, kteří díky své nabídce služeb a produktů již byli schopni konkurovat tradičním plynárenským dodavatelům plynu. Od té doby dochází k výraznějšímu nárůstu změn dodavatelů plynu i v kategorii domácností.

6.7.1. Změna dodavatele

Ceny se dodavatelům i v případě změny distributora příliš nezmění. Je to tak především proto, že zdroje jsou omezené a trh ovládá pár výhradních dovozců plynu.

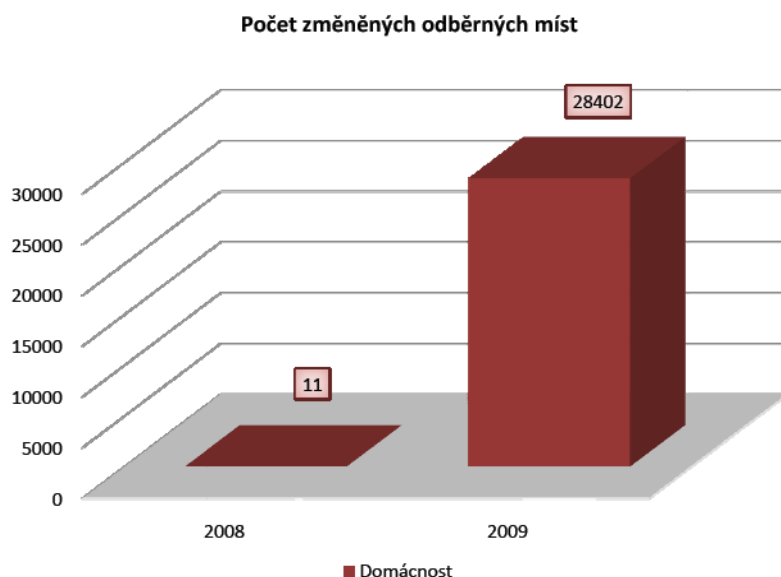
V České republice je tímto téměř výhradním dovozcem plynu právě společnost RWE. Společnost RWE má kontrolu nad 6 z 8 velkých distribučních a dodavatelských společností a zajišťuje tak přibližně 84 % prodeje plynu v České republice, což znamená, že konkurence funguje jen na 16 % trhu.[17]

Přínos ze změny dodavatele by měl spočívat zejména v ušetření peněz za dodávku a službu uskladňování plynu nebo ve zvýšení kvality poskytovaných služeb. Ušetřit by odběratelé měli tak, že si najdou menšího dodavatele, který uzavřel výhodnou nabídku o koupi plynu nebo má nižší náklady, a tak vám jej může dodat za lepší cenu.

Nabízí se otázka, zda již uskutečněné kroky liberalizace trhu s plynem přinesly nějakou pozitivní změnu pro koncového zákazníka. RWE má stále monopolní postavení na českém trhu a určuje si ceny, kterým se ostatní obchodníci musí chtít přizpůsobit. Příliv konkurentů se po liberalizačních krocích nekonala a tak není příliš z čeho vybírat. V současné době existuje 70 vydaných licencí na prodej plynu, avšak většina z těchto obchodníků nevykazuje žádnou činnost. Pouze 2 z těchto společností skutečně dodávají plyn, ale jejich podíl na trhu je zanedbatelný.

Počet domácností, které změny dodavatele plynu za roky 2008 a 2009 můžeme vidět na následujícím grafu. Závěrem tedy můžeme říci, že odběratelé tuto možnost využívají čím dál víc.

Graf 17: změna dodavatelů

6.7.2. Převod jednotek

Změna objemových jednotek (m^3) na energetické jednotky (kWh) ve stanovení maximálních cen zemního plynu pro konečné odběratele byla jednou z prvních kroků ERÚ v odvětví plynárenství. Tento akt byl realizován Cenovým rozhodnutím ERÚ č. 2/2001 ze dne 27. 2. 2001 s účinností od 1. dubna roku 2001. Hlavním důvodem pro změnu objemových jednotek na jednotky energetické je objektivnější způsob účtování spotřeby zemního plynu.

Zemní plyn je dodáván z různých zdrojů a jeho kvalita může být odlišná. Množství energie, které se ze zemního plynu získá, se tak při odebrání stejného objemového množství může lišit. Ve vztahu ke konečným odběratelům se jedná o přesnější způsob účtování, při kterém platí za skutečně dodanou energii zemního plynu.

Spálením 1 m^3 zemního plynu ze dvou různých zdrojů o rozdílném spalném teple vzniká rozdílné množství energie. Dodaný objem plynu proto není zcela objektivním ukazatelem spotřeby energie. Přejít na účtování zemního plynu v energetických jednotkách přinesl i snadnější porovnání výhodnosti paliv a energií používaných pro vytápění.

(Orientační propočít: $1 \text{ m}^3 = 10,55 \text{ kWh}$).[11]

6.7.3. Globální i tuzemské vlivy na cenu plynu

Na cenu zemního plynu má vliv celá řada parametrů. Dalo by se říci, že pokud souvisí vývoj cen ropy a ropných produktů, pak všechny parametry ovlivňující vývoj cen ropy ovlivní také cenu plynu. Platí tu velmi vysoká kapitálová provázanost cen ropy a plynu.

Ceny plynu v ČR budou do budoucna ovlivňovat zejména:

- Vývoj situace na středním východě a ostatních produkčních oblastech dálkové přepravy.
- Regulace a obranné mechanismy EU a jednotlivých států.
- Nečisté hry Gaspromu, jako úhlavního dodavatele pro RWE, pokusy o upevnování ruského vlivu prostřednictvím cen plynu.
- Ceny za uskladnění plynu.
- Vývoj DPH v ČR.
- Vývoj kurzu koruny vůči dolaru.

6.8. Analýza konkurence

V rámci této kapitoly porovnám provozní charakteristiky a výsledky společnosti RWE Transgas se společnostmi působícími na českém trhu s plynem a se společnostmi na českém trhu obecně, jelikož na českém plynárenském trhu RWE Transgas, co se velikosti týče, konkurenci prakticky nemá.

6.8.1. Postavení RWE na českém trhu

Ráda bych zde posoudila význam společnosti RWE Transgas na českém trhu obecně pomocí žebříčku Czech Top 100, který každoročně vyhláší nejvýznamnější společnosti v ČR.

RWE Transgas se v tomto žebříčku sestavovaném stejnojmenným sdružením za rok 2009 umístila na 3. místě, čímž obhájila umístění z předchozího roku. Hlavními kritérii hodnocení jednotlivých firem jsou především objektivní ekonomické údaje. Před RWE Transgas se v roce 2009 umístil pouze energetický gigant společnost ČEZ a nejvýznamnější tuzemský výrobce automobilů společnost Škoda auto. RWE Transgas za sebou zanechala další významné společnosti českého trhu, jako petrochemickou společnost

Unipetrol, největšího tuzemského operátora společnost Telefónica O2 Czech Republic nebo nejvýznamnějšího českého producenta oceli společnost Moravia Steel.

Tabulka 3: Deset nejvýznamnějších českých podniků dle žebříčku CZECH TOP 100[13]

Pořadí CT100	Název firmy	Odvětví (klasifikace okeč)	Tržby 09 (tis. Kč)
1	ČEZ, a. s.	Výroba a rozvod elektřiny, vody, plynu a páry (40, 41)	196 352 238
2	ŠKODA AUTO a.s.	Automobilová výroba a související činnosti, výroba dopravních prostředků (34, 35)	187 858 000
3	RWE Transgas, a.s.	Výroba a rozvod elektřiny, vody, plynu a páry (40, 41)	102 159 712
4	AGROFERT HOLDING, a.s.	Zemědělství, lesnictví, těžba dřeva a rybolov (01, 02, 05)	85 897 442
5	FOXCONN CZ s.r.o.	Elektrotechnika, elektronika a optika (30, 31, 32, 33)	84 154 260
6	UNIPETROL, a.s.	Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastikářský průmysl (24, 25)	67 386 500
7	Telefónica O2 Czech Republic, a.s.	Telekomunikační a poštovní služby (64)	59 889 000
8	Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech, s.r.o.	Automobilová výroba a související činnosti, výroba dopravních prostředků (34, 35)	51 824 567
9	ČEPRO, a.s.	Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastikářský průmysl (24, 25)	44 153 213
10	MORAVIA STEEL a.s.	Velkoobchod, maloobchod a zprostředkování obchodu (51, 52)	41 661 378

Zajímavé je rovněž porovnání těchto nejvýznamnějších českých společností z hlediska počtu zaměstnanců, hospodářských výsledků a tržeb plynoucích z exportu.

RWE Transgas je ze společností v první desítce zmíněného žebříčku z hlediska počtu zaměstnanců suveréne poslední, přičemž s počtem 281 zaměstnanců značně zaostává za společnostmi ČEZ a Škoda auto umístěnými na prvních dvou místech žebříčku, které mají 33 451, resp. 26 836 zaměstnanců.

Z hlediska hospodářského výsledku za rok 2009 se naopak RWE Transgas s výsledkem přes 18,3 miliardy Kč umístila ještě o stupínek výš než v celkovém hodnocení, přičemž nestačila pouze na suverénní ČEZ s hospodářským výsledkem 64,9 miliardy Kč.

První se RWE Transgas umístila v žebříčku nárůstu zisku v důsledku nárůstu zisku o více než 7 miliard Kč. Z hlediska exportu se RWE Transgas umístila na 3. místě za automobilkami Škoda auto a Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech a výrobcem elektroniky společností FOXCONN CZ.

Tabulka 4: srovnání počtu zaměstnanců, hospodářských výsledků a vývozu za rok 2009 [13]

Pořadí CT100	Název firmy	Zaměstnanci 09	Hosp. výsledek 09 (tis. Kč)	Vývoz 09 (tis. Kč)
1	ČEZ, a. s.	33 451	64 945 831	5 169 565
2	ŠKODA AUTO a.s.	26 836	4 702 000	166 499 000
3	RWE Transgas, a.s.	281	18 330 816	44 775 081
4	AGROFERT HOLDING, a.s.		4 728 725	33 805 683
5	FOXCONN CZ s.r.o.	3 632	522 904	82 923 282
6	UNIPETROL, a.s.	4 191	-1 217 732	16 842 426
7	Telefónica O2 Czech Republic, a.s.	8 947	14 877 000	
8	Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech, s.r.o.	3 591	1 443 000	51 824 567
9	ČEPRO, a.s.	844	748 640	411 923
10	MORAVIA STEEL a.s.	329	934 651	19 109 057

Tabulka 5: 5 nejlepších společností dle nárůstu zisků[13]

Pořadí	Pořadí CT100	Název firmy	Růst zisku (tis. Kč)	Výsledek 09 (tis. Kč)	Výsledek 08 (tis. Kč)
1	3	RWE Transgas, a.s.	7 018 349	18 330 816	11 312 467
2	1	ČEZ, a. s.	4 229 611	64 945 831	60 716 220
3	21	SIEMENS Group ČR	3 269 834	1 567 319	-1 702 515
4	5	FOXCONN CZ s.r.o.	1 658 280	522 904	-1 135 376
5	64	Philip Morris ČR a.s.	1 003 535	3 181 709	2 178 174

V pořadí odvětví (Výroba a rozvod elektřiny, vody, plynu a páry (Okeč - 40, 41)), ve kterém RWE Transgas působí, se umístila na 2. místě, a to opět za společností ČEZ. Zajímavý je odstup, se kterým tyto dvě společnosti tomuto odvětví dominují. Třetí se umístila společnost Pražská energetika, která však dosáhla pouze přibližně pětiny tržeb RWE Transgas a desetiny tržeb společnosti ČEZ.

Tabulka 6: pořadí dle odvětví [13]

Pořadí	Pořadí CT100	Název firmy	Tržby 09 (tis. Kč)	Region
1	1	ČEZ, a. s.	196 352 238	Praha
2	3	RWE Transgas, a.s.	102 159 712	Praha
3	27	Pražská energetika, a.s.	20 718 872	Praha
4	34	Veolia Voda Česká republika, a.s.	14 548 030	Praha
5	35	ČEPS, a.s.	14 086 259	Praha

Posledním kritériem, které bych ráda zmínila a podle kterého se RWE Transgas umístila v rámci CZECH TOP 100 velmi vysoko, je produktivita práce měřená ziskem na zaměstnance.

RWE Transgas se v roce 2009 podařilo vyprodukovat 44,5 milionu Kč na jednoho zaměstnance, což jí řadí na 2. místo tohoto žebříčku.

Tabulka 7: pořadí dle produktivity práce [13]

Pořadí	Pořadí CT100	Název firmy	Produktivita 09 (tis. Kč)	Region
1	50	Česká lékárnická, a.s.	107 582	Moravskoslezský
2	3	RWE Transgas, a.s.	44 537	Praha
3	52	CARBOUNION BOHEMIA, spol. s r.o.	38 396	Praha
4	243	SPP Bohemia a.s.	21 725	Praha
5	80	FORD MOTOR COMPANY, s. r. o.	10 387	Praha

Z výše uvedených porovnání vyplývá, že RWE Transgas patří mezi nejvýznamnější společnosti působící na českém trhu. Její umístění na předních příčkách hned dle několika parametrů ukazuje, že se jí ekonomicky velmi dobře daří a je schopna těžit ze své postavení na trhu. Konkrétně je schopna při velmi malém počtu zaměstnanců vyprodukovat značně vysoké tržby s poměrně vysokou ziskovostí a z toho plynoucí vysokou produktivitou. V roce 2009 se navíc dokázala nejlépe vypořádat s doznívající krizí a zaznamenala největší nárůst zisku. To vše jí řadí mezi tři nejvýznamnější společnosti na českém trhu.

6.8.2. Srovnání RWE s konkurencí na českém trhu s plynem

V této kapitole srovnám především provozní výsledky společnost RWE Transgas a ostatních společností působících na plynárenském trhu v ČR a pokusím se zjistit, zda a jakou měrou se dominantní postavení RWE Transgas na českém plynárenském trhu projevuje v jejích hospodářských výsledcích, tedy zda a jak je schopno využít své dominantní postavení. Jelikož přímo porovnatelná společnost na českém trhu není, budu za srovnatelné společnosti považovat obchodníky s plynem uvedené v kapitole 6.2. Rozsah trhu.

Ještě v roce 2008 působilo na plynárenském trhu 9 větších obchodníků a přibližně 11 malých obchodníků s plynem. Začátkem roku 2009 však došlo ke sloučení některých plynárenských společností ovládaných RWE pod společnost RWE Energie, čímž tyto

společnosti přestaly samostatně vykazovat, neboť ani RWE Energie samostatně nevykazuje. Konkrétně se jednalo o Středočeskou plynárenskou, Severočeskou plynárenskou a Západočeskou plynárenskou. Jihočeská plynárenská přešla pod společnost E.ON Energie, a.s. a také přestala vykazovat samostatně. Pro tyto společnosti byla tedy data o finančních výsledcích za rok 2009 veřejně nedostupná. Z těchto důvodů jsem se rozhodla porovnat provozní charakteristiky jednotlivých společností za rok 2008, ve kterém ještě všechny vykazovaly samostatně.

Tabulka 8: srovnání tržeb jednotlivých obchodníků za rok 2008

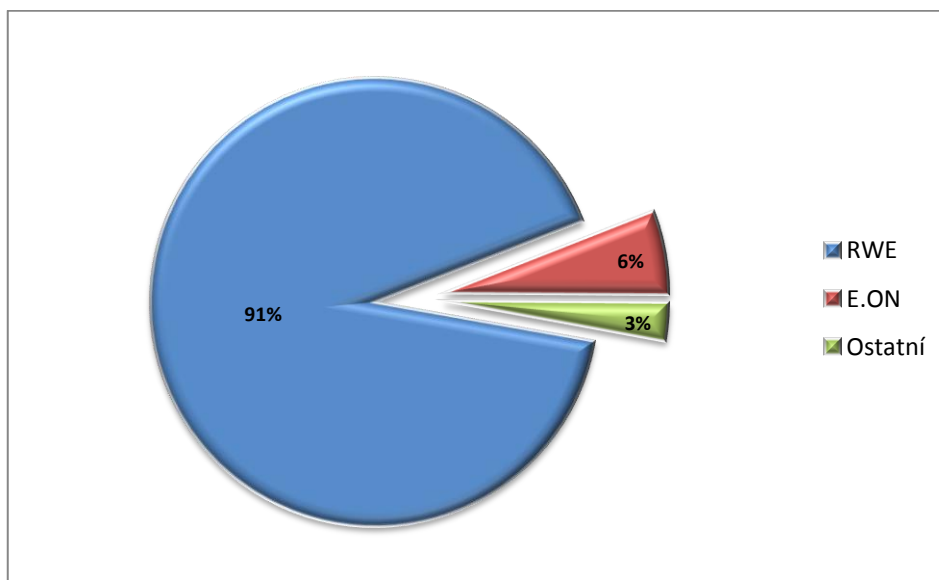
Společnost	Tržby 08 (tis. Kč)	Tržní podíl	Ovládající skupina
RWE Transgas, a.s.	110 537 290	58%	RWE
Pražská plynárenská, a.s.	11 492 049	6%	E.ON
Středočeská plynárenská, a. s.	8 920 125	5%	RWE
Jihočeská plynárenská, a.s.	463	0%	E.ON
Severočeská plynárenská, a.s.	8 260 862	4%	RWE
Západočeská plynárenská, a.s.	6 210 472	3%	RWE
Východočeská plynárenská, a.s.	8 308 593	4%	RWE
Jihomoravská plynárenská, a.s.	19 451 453	10%	RWE
Severomoravská plynárenská, a.s.	12 954 659	7%	RWE
Ostatní	5 102 020	3%	Ostatní
Celkem	191 237 986	100%	

Zdroj: Výroční zprávy jednotlivých společností

Ze srovnání vyplývá, že společnost RWE Transgas v roce 2008 ovládala více než polovinu trhu, navíc další dvě největší konkurenční společnosti Jihomoravská a Severomoravská plynárenská jsou také ovládané skupinou RWE a sama společnost RWE Transgas v nich vlastní minoritní podíl. Za jediného konkurenta lze tedy považovat společnost Pražská plynárenská ovládanou skupinou E.ON.

Následující graf zobrazuje tržní podíl jednotlivých nadnárodních skupin na českém plynárenském trhu.

Graf 18: podíl plynárenských skupin na českém plynárenském trhu

Z následující tabulky je patrné, že RWE Transgas v absolutních hodnotách jasně dominuje jak velikostí aktiv a vlastního kapitálu, tak velikostí výsledku hospodaření před úroky, zdaněním a odpisy (z angl. EBITDA²) a provozního výsledku hospodaření.

Její provozní výsledek hospodaření v roce 2008 byl více než 10krát vyšší než provozní výsledek hospodaření druhé společnosti v pořadí.

² EBITDA = Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization

Tabulka 9: hodnoty vybraných položek účetních výkazů plynárenských společností v roce 2008

Společnost	Aktiva celkem (tis. Kč)	Vlastní kapitál (tis. Kč)	EBITDA (tis. Kč)	Provozní výsledek hospodaření (tis. Kč)
RWE Transgas, a.s.	135 130 739	96 971 980	5 273 855	5 215 628
Pražská plynárenská, a.s.	11 312 512	3 208 447	289 244	206 460
Středočeská plynárenská, a.s.	8 489 451	2 940 393	-131 129	-155 550
Jihočeská plynárenská, a.s.	38 533	15 583	-13 612	-13 612
Severočeská plynárenská, a.s.	8 677 766	4 235 620	77 498	55 428
Západočeská plynárenská, a.s.	5 949 005	2 145 885	31 516	14 077
Východočeská plynárenská, a.s.	3 632 788	3 070 824	279 792	263 146
Jihomoravská plynárenská, a.s.	21 044 880	6 366 060	59 445	-19 497
Severomoravská plynárenská, a.s.	5 475 359	4 640 321	545 304	519 043

Zdroj: Výroční zprávy jednotlivých společností

Dominantní postavení RWE Transgas v absolutních číslech je tedy zřejmé. Jestli se jí však daří tohoto dominantního postavení náležitě využívat, ověřím analýzou poměrových ukazatelů. Do analýzy jsem zahrnula základní ukazatele rentability, aktivity, likvidity a zadluženosti. Z hlediska ukazatelů rentability se RWE Transgas umístila vždy na předních místech, avšak pouze v případě rentability tržeb se umístila na 1. místě. V případě rentability aktiv jí předstihly obě její propojené společnosti, tedy Východočeská a Severomoravská plynárenská.

V rentabilitě vlastního kapitálu, která je důležitým poměrovým ukazatelem zejména pro investory a vlastníky společnosti, jí předstihl dokonce jeden z jejích konkurentů mimo skupinu RWE společnost Pražská plynárenská vlastněná skupinou E.ON, a to o 0,8 p.b. Nejvíce ze všech poměrových ukazatelů však RWE Transgas zaostala z hlediska obratu aktiv, u něhož se umístila až předposlední v pořadí, jelikož dokázala vyprodukovat tržby na úrovni pouze 81,8 % svých aktiv. Více než polovina společností v roce 2008 vyprodukovala tržby převyšující hodnotu svých aktiv, u některých dokonce více než dvojnásobně. Naopak dle ukazatele běžné likvidity RWE Transgas s přehledem zvítězila, přičemž její oběžná aktiva v roce 2008 1,8krát převýšila hodnotu jejích krátkodobých závazků. Společnost tedy disponuje dostatkem krátkodobých aktiv pro splacení všech jejích krátkodobých závazků. Stejně dobře z hlediska likvidity jako RWE Transgas na tom byly také její zmíněné propojené společnosti. Podle posledního uvedeného ukazatele,

ukazatele zadlužení počítaného jako poměr celkovým pasiv k vlastnímu kapitálu, se RWE Transgas umístila opět na předních pozicích, přičemž její vlastní kapitál pokrýval většinu pasiv. Lepších hodnot dle tohoto ukazatele dosáhly opět pouze její dvě propojené společnosti. Zajímavé je, že naopak společnost Pražská plynárenská se dle ukazatele zadlužení s hodnotou 352,6 % umístila až na posledním místě.

Tabulka 10: vybrané poměrové ukazatele v roce 2008

Společnost	Rentabilita aktiv (ROA)	Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)	Rentabilita tržeb (ROS)	Obrat aktiv	Běžná likvidita	Ukazatel zadlužení
RWE Transgas, a.s.	7,4%	10,4%	9,1%	81,8%	180,1%	139,4%
Pražská plynárenská, a.s.	3,2%	11,2%	3,1%	101,6%	103,8%	352,6%
Středočeská plynárenská, a. s.	0,9%	2,5%	0,8%	105,1%	79,1%	288,7%
Jihočeská plynárenská, a.s.	-38,8%	-96,0%	-3232,7%	1,2%	0,9%	147,3%
Severočeská plynárenská, a.s.	5,2%	10,6%	5,4%	95,2%	87,7%	204,9%
Západočeská plynárenská, a.s.	2,3%	6,5%	2,2%	104,4%	78,8%	277,2%
Východočeská plynárenská, a.s.	8,0%	9,5%	3,5%	228,7%	134,2%	118,3%
Jihomoravská plynárenská, a.s.	2,5%	8,2%	2,7%	92,4%	82,3%	330,6%
Severomoravská plynárenská, a.s.	9,9%	11,7%	4,2%	236,6%	140,3%	118,0%

Zdroj: Analýza finančních výkazů jednotlivých společností

Celkově se tedy společnost RWE Transgas umísťovala dle většiny ukazatelů na předních pozicích mezi srovnatelnými plynárenskými společnostmi, avšak první pozice dosáhla pouze v rentabilitě tržeb.

V celkovém hodnocení se umístila průměrně na 3. pozici za Východočeskou a Severomoravskou plynárenskou, přičemž zaostala především v obratu aktiv, což znamená, že na jednu korunu aktiv nedokáže vygenerovat tolik tržeb jako konkurenční společnosti a je tedy možné, že při velkém objemu svých aktiv disponuje určitým množstvím neprovozních aktiv, které přináší malé nebo žádné tržby. Zdá se, že menší společnosti disponují lepší skladnou provozních aktiv a minimem neprovozních aktiv, čímž se jim daří hodnotu ukazatele zvyšovat.

Výsledkem srovnání RWE Transgas s ostatními obchodníky s plynem na českém trhu je tedy zjištění, že v absolutních číslech suverénně ovládá celý trh a že dle většiny poměrových ukazatelů si vede v celku dobře, avšak nepromítá se v nich její dominantní postavení na trhu, protože podle většiny není ze srovnatelných společností nejlepší, jak by se dalo čekat.

Nutno však podotknout, že většina trhu je ovládána její mateřskou skupinou RWE a mezi srovnatelnými podniky tedy nepanuje klasická konkurence, jako v jiných odvětvích, což může výsledky zkreslovat. Následující tabulka uvádí umístění jednotlivých srovnatelných společností dle jednotlivých ukazatelů.

Tabulka 11: umístění jednotlivých společností dle jednotlivých ukazatelů

Společnost	Rentabilit			Obrat aktiv	Běžná likvidita	Ukazatel zadlužení	Medián
	Rentabilit a aktiv (ROA)	a vlastního kapitálu (ROE)	Rentabilit a tržeb (ROS)				
RWE Transgas, a.s.	3	4	1	8	1	3	3,0
Pražská plynárenská, a.s.	5	2	5	5	4	9	5,0
Středočeská plynárenská, a. s.	8	8	8	3	7	7	7,5
Jihočeská plynárenská, a.s.	9	9	9	9	9	4	9,0
Severočeská plynárenská, a.s.	4	3	2	6	5	5	4,5
Západočeská plynárenská, a.s.	7	7	7	4	8	6	7,0
Východočeská plynárenská, a.s.	2	5	4	2	3	2	2,5
Jihomoravská plynárenská, a.s.	6	6	6	7	6	8	6,0
Severomoravská plynárenská, a.s.	1	1	3	1	2	1	1,0

7. ANALÝZA VÝVOJE

V analýze vývoje uvedu mé subjektivní názory vycházející z předchozích zjištění, jež se týkají vývoje ceny, vývoje spotřeba zemního plynu a postavení RWE jako přirozeného monopolu v České republice.

7.1. Vývoj cen plynu v ČR a v Evropě

Ceny plynu stále ovlivňoval nárůst cen ropy od roku 2008. Protože je velká část dovozu plynu do kontinentální Evropy založena na dlouhodobých smlouvách, které kopírují ceny ropy, ovlivňují ceny ropy rovněž vývoj na trhu s plynem. To se ovšem projevuje se zpožděním několika měsíců. Kromě toho nabývá na důležitosti obchodování s volně dostupnými objemy. Na ceny těchto obchodů potom cena ropy nemá přímý vliv.

Hlavními obchodními platformami, dle kterých se budou kopírovat ceny ropy a kterým se budou v příštích letech ceny plynu v České republice snažit přibližovat, jsou: National Balancing Point (NBP) ve Velké Británii a Title Transfer Facility (TTF) v Nizozemí. Tyto trhy zaznamenaly výrazný pokles cen, což se projevilo i na cenách pro konečné spotřebitele, vše se projeví až s časovým zpožděním.

Minulý fiskální rok byl plyn v průměru o 2 % levnější pro německé domácnosti a malé komerční provozy a o 6 % dražší pro průmyslové podniky. Ceny pro konečné spotřebitele klesaly také v Nizozemí. Ceny v České republice jsou například pro domácnosti stále téměř na polovině ceny pro domácnosti v Německu, dá se tedy předpokládat, že se budou ceny v ČR cenám v Německu stále přibližovat.

Vývoj ve Velké Británii byl nerovnoměrný, zatímco ceny plynu pro průmysl poklesly o 14 %, pro domácnosti se zvýšily o 13 %. Plyn se zdražil pro obě skupiny zákazníků v České republice, když ceny stouply o 3 %, respektive o 17 %.

Situace u forwardových obchodů byla následující: Smlouvy na dodávky v kalendářním roce 2010 (forwardy 2010) se v roce 2009 prodávaly průměrně za 18 EUR za MWh na trhu TTF. To je o 41 % méně, než se platilo za forwardy 2009 v roce 2008 (Výroční zpráva RWE Transgas 2009).

Z výše zmíněných zjištění a s přihlédnutím k vývoji ceny ropy na světových trzích můžeme očekávat, že ceny plynu se budou v budoucnu zvyšovat.

Ceny plynu se budou přibližovat cenám na světových trzích a cenám ve velkých evropských městech.

Zároveň s mírně klesající spotřebou a budoucím očekávaným zvýšením DPH v ČR můžeme predikovat pozvolné zdražování plynu.

Cena bude do budoucna ovlivněna také tím, že přirozený monopol RWE, u něhož předpokládám, že si své postavení přirozeného monopolu udrží, si bude část ceny za plyn určovat sám (ceny za uskladnění a prodej plynu) a ostatní konkurenční společnosti se jeho cenám budou přizpůsobovat.

7.2. Vývoj spotřeby zemního plynu

Spotřeba zemního má z předchozího zjišťování mírně klesající tendence, budoucí vývoj spotřeby je podle Energetického regulačního úřadu následující.

Tabulka 12: předpokládaný vývoj spotřeby zemního plynu v ČR [8]

rok	mil. m ³	%
2011	8 810	-1,9%
2012	8 920	1,2%
2013	9 020	1,1%
2014	9 070	0,6%
2015	9 120	0,6%

Vzhledem k přecházení na ekologičtější varianty vytápění, mezi něž patří také zemní plyn, je možné s takovým vývojem souhlasit.

Přihlédneme-li však k neustálému zdražování ropy a k vývoji v oblastech producentů ropy, při jejíž těžbě se zároveň získává i zemní plyn, pak bychom uvažovali spíše budoucí mírný pokles spotřeby zemního plynu vzhledem k vyšším cenám. Je možné, že spotřebitelé nehledě na ekologii budou volit levnější paliva.

S ohledem na zvýšení ceny plynu a vzhledem k předpokládanému zvyšování DPH soudím, že plyn bude spotřebován zejména v domácnostech, které tvoří většinového spotřebitele plynu, méně.

7.3. Vývoj postavení RWE jako přirozeného monopolu

V důsledku procesu liberalizace by se dalo očekávat oslabení monopolního postavení RWE na českém trhu. Proces liberalizace však nese své ovoce pozvolna, rozhodně se nedá říci, že by to postavení RWE nějak zásadně ovlivnilo. RWE je ohromná firma, kterou jen tak nelze předčít a na českém trhu nemá konkurenci. Oslabení jejího vlivu, pokud k němu někdy dojde, je otázkou mnoha let a také otázkou změn norem a vydávání nařízení v procesu liberalizace na trhu s energiemi.

V porovnání společností dle Czech Top 100 je naznačen významný vliv RWE na českém trhu, jelikož se umístila v hlavním žebříčku na třetím místě a i v porovnání ukazatelů hospodaření se umísťuje na předních příčkách. Zajímavým úkazem je zejména její přepočet tržeb na zaměstnance, produktivita práce je tedy obrovská. V porovnání vybraných finančních ukazatelů tedy vychází RWE jako nejsilnější firma na trhu.

Dalo by se říci, že RWE není oslabena vlivem liberalizace. Je tak proto, že jediná ovládá dodávky plynu od hlavního dodavatele plynu ruského Gaspromu. Navíc jí chybí konkurence a velmi pomalu nerozvíjí. Jedná se o nadnárodní společnost, které svou velikostí nemohou místní firmy konkurovat.

8. ZÁVĚR

Energie představují velmi důležitou součást evropského blahobytu. Bez konkurenčního a účinného evropského trhu s plynem a energiemi by evropští potažmo čeští občané za jednu ze svých nezákladnějších denních potřeb platili nadměrnou cenu. Trh s elektřinou a plynem je také velmi důležitý v otázce konkurenceschopnosti Evropy v globálním měřítku, neboť energie je důležitým vstupem do evropského průmyslu.

Konkurenční trh s plynem v rámci celé EU je klíčový také pro zajištění bezpečnosti dodávek energie v Evropě. Pouze na celoevropském a konkurenčním trhu se totiž mohou objevovat signály pro investice a právě takový trh nabízí spravedlivý přístup k síti pro všechny potenciální investory a poskytuje skutečné a účinné pobídky jak pro provozovatele sítí, tak pro výrobce.

Trh s plynem v České republice je naprosto závislý na dodávkách plynu především z Ruska a Norska, české zásoby plynu tvoří jen jedno procento domácí spotřeby plynu.

Trh s plynem v tuzemsku byl donedávna ovládán společností RWE. Plynárenskou společností z Německa, která v rámci české privatizace plynárenství v roce 2002 odkoupila společnost Transgas a.s. a ostatní distribuční společnosti na českém trhu. Ovládla tak nejen obchod s plynem, ale také jeho distribuci a provoz sítí na území České republiky. RWE ovládla síť vedoucí přes Českou republiku, tak i síť, kterými k nám proudí plyn ze zahraničí. Tím si získala status přirozeného monopolu.

V rámci vytvoření konkurenčního trhu s plynem jak v EU, tak i v České republice byly podnikány kroky liberalizace.

Proces liberalizace trhu s energiemi byl zahájen zhruba před 10 lety. Během těchto 10 let se mnoha občanům Evropy dostalo výhod vyplývajících z většího výběru a lepší situace hospodářské soutěže jako i lepších služeb a možnost ovlivnění ceny za plyn.

Po schválení novely zákona o regulaci trhu s energiemi, do kterého byla aplikována rozhodnutí Evropského parlamentu z roku 2007, se začal trh pomalu rozvolňovat. Šlo zejména o nařízení vycházející z důležitosti oddělení dodavatelských a výrobních činností od provozování sítě, další harmonizaci pravomocí a větší nezávislost vnitrostátních energetických regulačních orgánů, vytvoření nezávislého mechanismu pro spolupráci vnitrostátních regulačních orgánů, vytvoření mechanismu pro provozovatele přenosových nebo přepravních soustav, kterým by mohli zlepšit koordinaci provozování sítí a jejich

zabezpečení, přes hraniční obchod a provoz sítě a o vyšší průhlednost operací na energetickém trhu.

Pro energetické giganty ovládající trhy energií to znamenalo oddělení některých součástí společnosti na samostatné společnosti, ve kterých však mají stále vliv. Evropská komise tyto vlivy neustále sleduje a proces liberalizace se tak v návaznosti na vývoj situace na trzích s energiemi do budoucna bude stále snažit zdokonalovat.

Pro RWE v České republice nařízení platná po roce 2007 měla za následek nutnost oddělení přepravy plynu. Tuto výhradní licenci tedy vložila do rukou nově založené akciové společnosti NET4GAS (dříve Transgas Net.). Stalo se tak prostřednictvím tak zvaného právního unbundlingu, tedy právní a účetní vydělení nové společnosti z mateřské. Tuto společnost RWE vlastní sto procenty.

Mohlo by se zdát, že regulace trhu tímto způsobem rozvoji konkurenčního prostředí příliš nenahrává. Management RWE však tvrdí, že společnost je samostatná jednotka, u níž kontroluje pouze výsledky hospodaření a v žádném případě jí neovlivňuje v rozhodnutích týkajících se dodávek plynu pro konkurenční společnosti. Tedy všichni obchodníci s plynem mají stejnou tržní cenu a žádný není úmyslně zvýhodňován. Avšak nediskriminační přístup k informacím nelze nijak zaručit.

V analýze odvětví plynárenství v České republice jsem došla k závěru, že trh s plynem je v České republice středně rozvinut ve srovnání s ostatními státy EU. Jeho velikost je průměrně za roky 2002 (vstup RWE na český trh) – 2009 5 475 439 tis. m³. V minulých letech spotřeba plynu mírně klesala, ale za rok 2009 můžeme sledovat vzrůstající spotřebu v ČR. Dle Energetického regulačního úřadu by měla spotřeba v příštích pěti letech mírně stoupat. Můj názor je však ten, že vzhledem k vývoji na světových trzích s ropou (s níž je plyn velmi úzce kapitálově provázán) a k předpokládanému zvýšení DPH bude spotřeba spíše klesat, a to vzhledem ke zvyšující se ceně.

Z koncentrace firem v odvětví je jasné, že RWE má na trhu stále přirozený monopol v dodávkách plynu do ČR. Liberalizace jeho moci v tomto sektoru uškodila jen mírně. Po příchodu nových konkurentů již stoprocentně neovládá trh dodávek, ale stále má na trhu majoritní podíl. V roce 2009 dopravila do ČR 87,7 % spotřebovaného plynu.

Po zanalyzování cen plynu v České republice jsem došla k závěru, že regulace trhu s plynem přinesla zásadní změny pro koncové odběratele. Ti si nyní mohou libovolně vybrat dodavatele na základě té části ceny, která je regulovaná. Z roku 2008 na rok 2009

změnilo dodavatele více jak 28 000 koncových zákazníků mezi domácnostmi. I to mi však připadá příliš malé číslo. Je to zejména proto, že spotřebitelé jsou konzervativní a také proto, že rozdíly v ceně nejsou tak markantní. Konkurence je malá, a proto jen těžko dosahuje cen, jaké si může dovolit RWE. Do budoucna ceny plynu budou, s přihlédnutím k politickému vývoji v oblastech těžby ropy, neustále stoupat.

Srovnáním postavení RWE na tuzemském trhu obecně podle provozních výsledků ostatních firem a také podle sdružení Czech Top 100, jsem došla k závěru, že firma je velmi vlivná, významná a na českém trhu se dá srovnat jen s opravdovými giganty mezi firmami z jiných odvětví. V žebříčcích Czech Top 100 se každoročně umísťuje mezi nejlepšími a nejvlivnějšími firmami, které hýbou trhem a českou ekonomikou.

Pomocí provozních charakteristik a ukazatelů hospodaření jako jsou tržby, výsledky hospodaření, počet zaměstnanců a další charakteristiky jsem RWE porovnala s ostatními firmami v Čechách. Dle tohoto srovnání se řadí mezi tři největší firmy vůbec, přičemž dosahuje velmi zajímavých výsledků hospodaření. Například má největší produktivitu na pracovníka na českém trhu vůbec, a to několikanásobně větší než ostatní společnosti. Překvapivým výsledkem je také největší růst zisku z roku 2008 na rok 2009. Znamená to, že regulace trhu s energiemi jí příliš nepoškodila, dokáže ze svého postavení velmi dobře těžit a ekonomicky se jí vede výborně.

Porovnám-li RWE Transgas a.s. s ostatními firmami na trhu s plynem v České republice, pak musím soudit, že nemá konkurenci. Z hlediska ukazatelů rentability se RWE Transgas a.s. umístila vždy na předních místech, avšak pouze v případě rentability tržeb se umístila na 1. místě. V případě rentability aktiv jí předstihly obě její propojené společnosti, tedy Východočeská a Severomoravská plynárenská.

Výsledkem porovnání RWE Transgas a.s. s ostatními obchodníky s plynem na českém trhu je zjištění, že v absolutních číslech suverénně ovládá celý trh. Podle většiny poměrových ukazatelů si vede dobře, ale nepromítá se v nich její dominantní postavení na trhu, protože podle většiny ukazatelů není ze srovnatelných společností nejlepší, jak by se dalo čekat.

Nutno však podotknout, že většina trhu je ovládána její mateřskou skupinou RWE a mezi srovnatelnými podniky tedy nepanuje klasická konkurence, jako v jiných odvětvích, což může výsledky zkreslovat.

Jelikož převážná většina účastníků trhu s plynem v ČR patří pod mateřskou RWE, skupina RWE tak ovládá většinu trhu a ostatní účastníci trhu jsou stále ve své pozici znevýhodněni.

I když byla RWE Transgas donucena oddělit dovoz plynu zvlášť od obchodu s plynem, stále je matkou NET4GAS, která dovoz plynu do ČR zajišťuje, a má v ní tak podstatný vliv.

Do budoucna tedy můžeme predikovat, že si RWE své postavení přirozeného monopolu na trhu s plynem v ČR udrží. Změnu mohou dle mého názoru přinést zejména legislativní změny a nařízení a tvrdší přístup v liberalizaci trhu s energiemi nebo vstup jiné významné plynárenské skupiny na český trh.

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura:

- [1] HOŘEJŠÍ, B. A KOL., *Mikroekonomie*, Praha: Management Press, 2006
- [2] SOUKUPOVÁ, J. A KOL., *Teorie firmy*, Slaný: Melandrium, 2003
- [3] Kolektiv KET, *Učební texty z mikroekonomie*, 1. část, Praha: ČZU, 2006
- [4] Kolektiv KET, *Učební texty z mikroekonomie*, 2. Část, Praha: ČZU, 2006
- [5] MACÁKOVÁ, L. A KOL. *Mikroekonomie. Základní kurz*, 10. Vydání, Melandrium, Slaný 2008
- [6] HOŘEJŠÍ, B. A KOL. *Mikroekonomie*, 4. Rozšířené vydání, Management Press, s.r.o., Praha 2008
- [7] HINDLS, R. A KOL. *Ekonomický slovník*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 244.
- [8] MACH, J. A KOL. *Obecná ekonomie I*. Praha: ČZU, 1997
- [9] KADEŘÁBKOVÁ, B. *Teorie firmy*. Plzeň: EF ZČU, 1995

Diplomové práce:

- [10] ROMAN ZIMEK, Diplomová práce na téma RWE, jako příklad přirozeného monopolu, 2010

Internetové zdroje:

- [11] <http://www.rwe.cz>
- [12] <http://www.eru.cz>
- [13] <http://www.ct100.cz>
- [14] <http://www.systemonline.cz>
- [15] <http://cs.wikipedia.org>
- [16] <http://www.liberalizace.cz>

- [17] [1http://www.penize.cz](http://www.penize.cz)
- [18] <http://www.zemniplyn.cz>
- [19] <http://www.net4gas.cz>
- [20] <http://www.cpu.cz>
- [21] <http://www.eurogas.org>
- [22] <http://www.euroanalysis.cz>

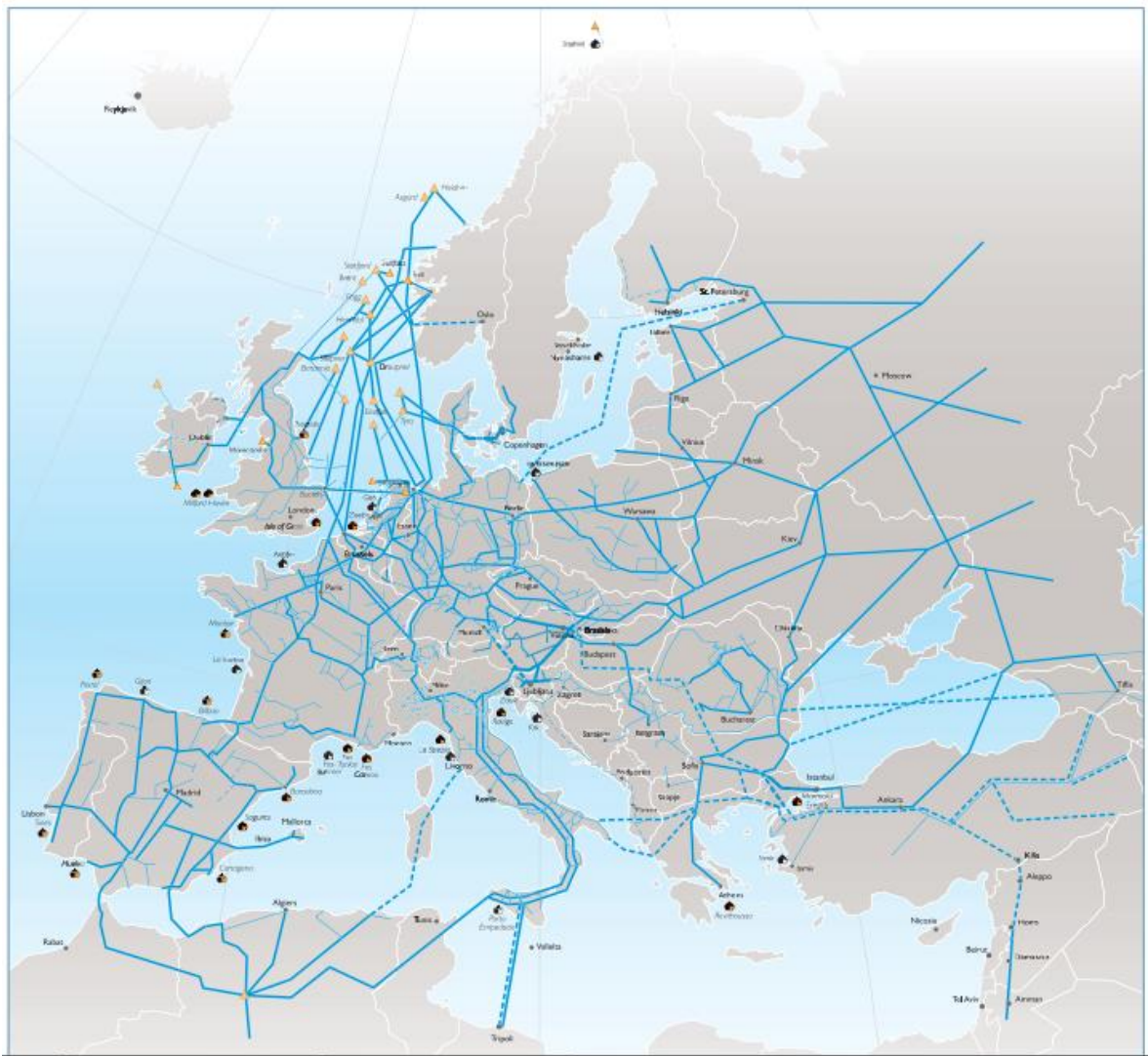
10. PŘÍLOHY

Příloha 1: Přehled institucí

Přehled vybraných institucí v České republice a některé jejich funkce z hlediska antimonopolní politiky nebo tržní regulace	
Instituce	Oblast působení
Česká národní banka - www.cnb.cz	Bankovní dohled
Ministerstvo financí - www.mfcr.cz	Regulace cen, regulace pojistného trhu, regulace penzijních fondů
Celní správa - www.cs.mfcr.cz	Clá
Ministerstvo průmyslu a obchodu - www.mpo.cz	Ochrana spotřebitele, podpora malých a středních podniků
CzechInvest - www.czechinvest.cz	Agentura pro podporu podnikání a investic
Ministerstvo místního rozvoje - www.mmr.cz	Regionální programy podpory malého a středního podnikání, programy podpory bydlení
Ministerstvo životního prostředí - www.env.cz	Ochrana vod, vzduchu, přírody a krajiny, zemědělského půdního fondu
Komise pro cenné papíry - www.sec.cz	Dozor nad kapitálovým trhem
Ústav pro ochranu hospodářské soutěže - www.compet.cz	Ochrana hospodářské soutěže
Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond - www.pgrlf.cz	Podpora úvěrování v zemědělství
Státní zemědělský intervenční fond - www.szif.cz	Regulace trhů zemědělskými produkty
Grantová agentura ČR - www.gacr.cz	Podpora výzkumu a vývoje
Ministerstvo dopravy - www.mdcr.cz	Regulace všech druhů dopravy. Pozemní komunikace adráhy

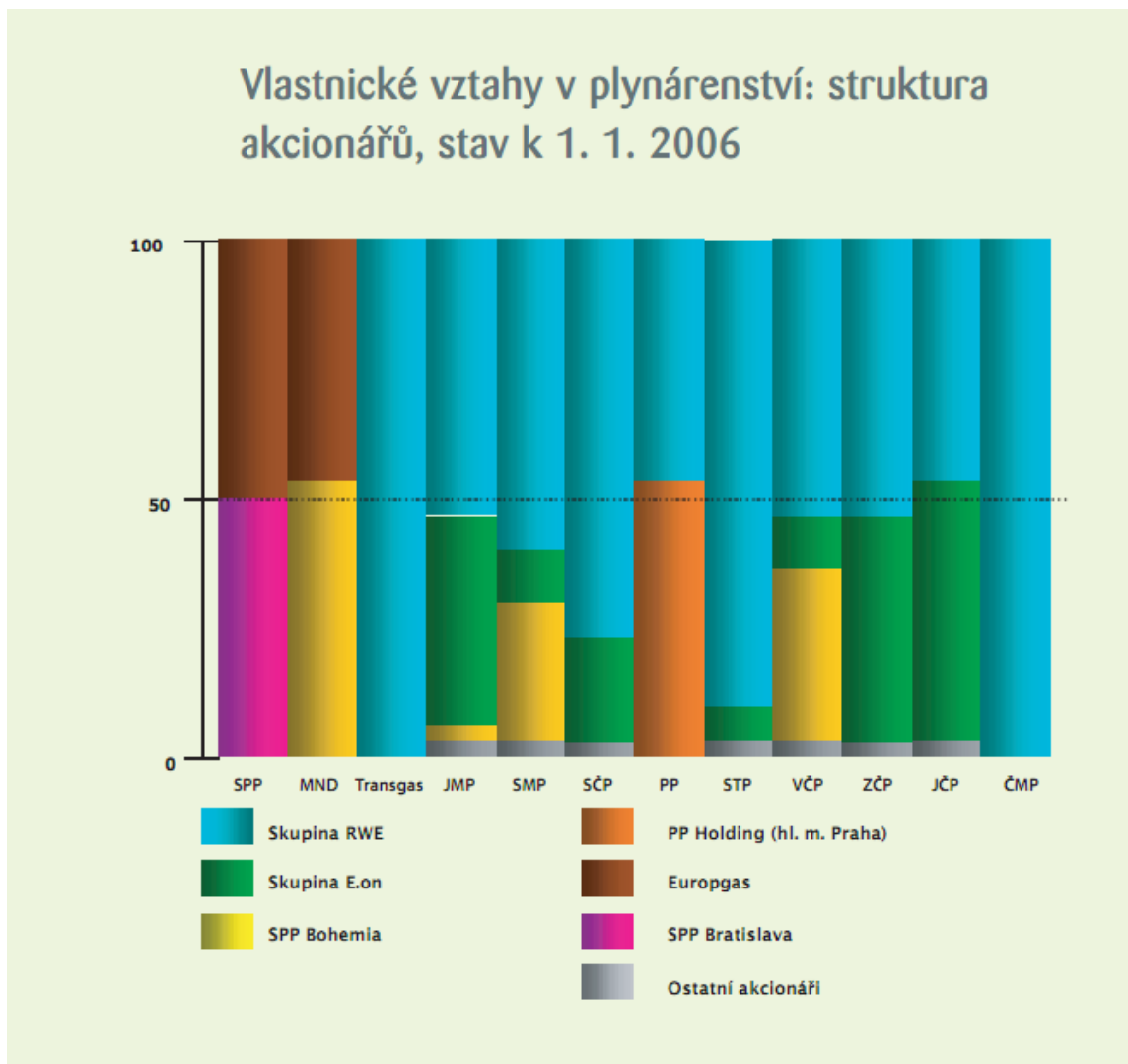
[6]

Příloha 2: Evropské plynové rozvodné sítě

[20]

Příloha 3: Vlastnické vztahy v plynárenství

[20]